Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXII. CELOVEC, PETEK, 17. JUNIJ 1977 ŠTEV. 24 (1818)

STUDIJSKA KNJIŽNICA RAVNE NA KOROŠKEM

Kancler Kreisky javno priznal:

„ZELO SKROMNA REŠITEV"

vendar bi neuspeh imel hude posledice, ker je Slovencem uspelo, da se svetovna javnost zanima za njihovo vprašanje

V dveh tednih — 1. julija 1977 — bodo začele veljati najnovejše odredbe k zakonu o narodnih skupinah, ki se nanašajo na dvojezične topografske napise in na slovenski uradni jezik pred upravnimi oblastmi in pred sodišči. Koroški Slovenci smo odredbe enako kot zakon odklonili kot povsem nesprejemljive in to tudi utemeljili: da take rešitve ne pomenijo izpolnitve določil člena 7, marveč predstavljajo očitno kršenje in poskus enostranske revizije državne pogodbe, kajti z okrnitvijo našega avtohtonega naselitvenega prostora na eno tretjino, kar zadeva slovenski uradni jezik, oziroma celo na eno šestino, kar zadeva dvojezične napise, pomenijo v zadnji konsekvenci dejansko likvidacijo slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

V prvih dneh julija bodo baje začeli tudi s postavljanjem dvojezičnih napisov in je deželni glavar Wagner tozadevno napovedal, da bo najprej postavljenih le 20 tabel. Ravno v zvezi z dvojezičnimi napisi pa se vodilni predstavniki na deželni in državni ravni trudijo, da bi pripravili ustrezno „ozračje", ker se bojijo, da bi se ponovil „Tafelsturm", iz leta 1972, in to kljub temu, da gre pri takšni „rešitvi" res za minimum, ob katerem bi morali odgovorni dejavniki pravzaprav zardeti od sramu.

Da se s takšno „rešitvijo" ne morejo ponašati niti pred domačo in še dosti manj pred mednarodno javnostjo, jim je dobro znano. In kancler Kreisky je o tem tudi spregovoril odkrito in jasno, kot že dolgo ne. Nedvomno je priznal, da gre za „zelo skromno rešitev" in je s tem postavil na laž samega sebe in vse ostale, ki so nekdaj govorili o „vzorni rešitvi". V trenutku odkritosti pa je priznal še več: da bi imelo zelo, zelo hude posledice za ugled Koroške, če bi se ob postavitvi dvojezičnih napisov spet kaj zgodilo, kajti „Slovencem je uspelo problem aktualizirati v svetovni javnosti"; kot dokaz je omenil, da se tuji diplomati vedno bolj zanimajo za manjšinsko vprašanje in da je bilo o tem govora celo med kanclerjevim obiskom v ameriški zvezni državi Minnesoti ter ob nedavnem bivanju ameriškega podpredsednika Mondala na Dunaju.

Čeprav torej sami priznajo, kako skromna je rešitev, ki jo zdaj nameravajo uveljaviti, pa je videti, da jo hočejo brezobzirno vsiliti tudi tistim, za katere je zaradi očitnega odmika od določil člena 7 razumljivo nesprejemljiva, saj jim v primerjavi s temi določili praktično daje manj kot nič. Deželni glavar je temu posvetil svoj nedeljski radijski govor. Sicer se je tudi tokrat poigraval s preizkušeno prakso, da je rotil in svaril „ekstremiste" na obeh straneh. Toda v eno smer njegove grožnje niso bile dosti več kot alibi: saj je morebitnim „Tafelstürmerjem" že vnaprej delil odvezo in zagotavljal, da bodo podrte table z veliko potrpežljivostjo vedno spet obnavljali — tako dolgo, dokler podiralci ne bodo uvideli nesmisla svojega početja.

Povsem drugače je zvenela njegova beseda na drugo stran. Medtem ko podiralci tabel leta 1972 niso bili kaznovani in jim je tak „odpust kazni" zagotovljen tudi za bodoče, pa bodo tekoči procesi (kjer so obtoženi slovenski aktivisti — op. ured.) izvedeni do konca. Deželni glavar je še ugotovil, da se tisti, ki je proti sedanji rešitvi, postavlja proti Koroški in njeni bodočnosti; proti takim pa je pozval Korošce, naj bodo z veliko odločnostjo pripravljeni tudi na samopomoč. Logika je v zvezi z njegovimi ostalimi izjavami zelo prozorna in enostavna: če koroški Slovenci z rešitvijo, ki jim jo je namenila večina s svojim diktatom, ne bodo zadovoljni, potem so sovražniki dežele in proti takim je treba uporabiti vsa sredstva. Ali naj poziv na samopomoč razumemo tako, da bodo podobno kot v prvih letih po vojni spet pretepaške tolpe naščuvanih nacionalistov razbijale slovenske prireditve in ogrožale zavedne Slovence?

V takšni perspektivi naravnost porogljivo izzvenijo ugotovitve, da je zdaj treba uresničiti „veliko delo sprave". Ozračja, ki naj bi odstranilo nezaupanje, namreč ni mogoče ustvarjati s tem, da se pomeče v eno skledo tiste, ki s protizakonitimi akcijami onemogočajo izvedbo člena 7 ter one, ki se z legalnimi sredstvi borijo za popolno in dosledno izvajanje državne pogodbe, kakor je tudi povsem neustrezno in skrajno neodgovorno govoriti o „ekstremistih na obeh straneh", ko pa je vendar bistvena razlika med tistimi, ki hočejo manjšini odvzeti še njene zadnje pravice ter onimi, ki se morajo boriti za svoj obstoj.

Če je priznano „zelo skromna rešitev" res višek tistega, kar je pričakovati od „dane mentalitete v deželi", potem si je pač težko predstavljati, da bi mogel biti 1. julij „dan sprave".

PRIBIČEVIČ PRI KREISKEM:

Zadnji ukrepi

NISO ZADOVOLJIVO IZHODIŠČE ZA REŠITEV MANJŠINSKEGA VPRAŠANJA

V ponedeljek je zvezni kancler dr. Bruno Kreisky sprejel novega jugoslovanskega veleposlanika v Avstriji Novaka Pribičeviča. V pogovoru ob tem prvem protokolarnem srečanju med avstrijskim kanclerjem in novim jugoslovanskim veleposlanikom je Pribičevič ponovil znana jugoslovanska stališča glede nerešenih vprašanj, ki bremenijo odnose med obema državama.

Pri tem je veleposlanik Pribičevič posebej opozoril, da zadnji ukrepi, ki jih je sprejela Avstrija v zvezi s slovensko in hrvaško narodnostno manjšino, niso zadovoljivo izhodišče za rešitev tega vprašanja. Avstrija bi se morala — kot je poudaril veleposlanik Pribičevič — lotiti iskanja takšnih rešitev, kot jih nalagata črka in duh avstrijske državne pogodbe in še posebej 7. člen tega mednarodnega dokumenta.

Slovenci v Italiji

zahtevajo celovito zaščito

Ko je bil italijanski zunanji minister Forlani pred nedavnim na uradnem obisku v Jugoslaviji, kjer je imel pogovore z najvišjimi jugoslovanskimi predstavniki s predsednikom Titom na čelu, je bila z obeh strani poudarjena potreba in pripravljenost za uresničevanje osimskih sporazumov, s katerimi sta Italija in Jugoslavija uredili vrsto odprtih vprašanj in položili temelje za novo obdobje medsebojnih odnosov in sodelovanja.

Ta obisk je bil eden izmed dogodkov zadnjega časa, ki so opozorili, da je zdaj ugoden trenutek za dejansko uveljavljanje vsega tistega, za kar sta se Italija in Jugoslavija dogovorili v osimskih sporazumih. V ta okvir sodi tudi vprašanje slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki je prejšnji teden podvzela nove korake, da bi se reševanje njenih vprašanj premaknilo naprej.

Najprej so se sestali predstavniki strank in osrednjih organizacij, ki povezujejo Slovence v deželi Furlaniji-Julijski krajini. Izmenjali so misli, kaj je treba storiti, da se uresničijo obveznosti, ki jih je do slovenske narodnostne skupnosti prevzela Italija z osimskimi sporazumi, in pa za izpolnjevanje ustavnih določil, kar zadeva pravice in globalno zaščito Slovencev. Ob tej priložnosti so se pogovorili tudi o skupni delegaciji, ki naj bi se zglasila pri predsedniku italijanske vlade Andreottiju, kateri je sprejem take delegacije obljubil že lani v Vidmu, ko je obiskal potresno področje.

Prav tako prejšnji teden pa je Slovenska skupnost vložila v uradih senata in poslanske zbornice v Rimu zakonski predlog, ki vsebuje norme za celovito zaščito narodnostnih, gospodarskih in socialnih pravic Slovencev v Italiji. Ta zakonski osnutek predstavlja konkretizacijo vseh tistih vprašanj, ki jih slovenska narodnostna skupnost v Italiji že leta postavlja v svoji zahtevi po globalni rešitvi položaja in pravic Slovencev. Zakonski predlog vsebuje 24 členov in je razdeljen na šest delov. V prvem delu je govora o pravnem priznanju slovenske etnične skupine kot pravnega osebka, ki ga ščiti 6. člen ustave; drugi del se nanaša na določila o rabi slovenskega jezika v javnih uradih in javnih napisih; tretji del je posvečen vprašanjem šolstva in izobrazbe sploh; četrti del govori o kulturnem razvoju, zaščiti zgodovinskega bogastva in ljudskih tradicij ter o kulturnih izmenjavah; peti del opredeljuje norme zaščite družbeno-gospodarskih in ambientnih interesov; v šestem in zadnjem delu, ki obsega prehodna in dokončna določila, pa je povedano, do kdaj morajo pristojni dejavniki na državni in deželni ravni poskrbeti za izvedbo tega zakona.

Pri predlogu gre v glavnem za formulacije, ki so bile vsebovane že v osnutku, ki ga je Slovenska skupnost leta 1973 vložila pri deželnih forumih. Vendar je bil predlog zdaj izpopolnjen, zlasti z ozirom na osimske sporazume, ki so tudi glede reševanja manjšinskega vprašanja prinesli nove vidike in nove obveze. Predvsem pa je poosimsko vzdušje ustvarilo ugodnejše pogoje za pozitivnejši odnos do celovite zaščite slovenske narodnostne skupnosti.

To vzdušje hočejo izkoristiti tudi Slovenci v Italiji, pri čemer pa se povsem zavedajo, da se brez pritiska najbolj zainteresiranih in neposredno prizadetih, to je njih samih, stvari ne bodo premikale tako, kot bi si želeli. V njihovem boju jim mnogo uspehov želimo predvsem tudi koroški Slovenci, ki smo se znašli v posebno težkem obdobju borbe za narodnostne pravice in resnično enakopravnost.

Evropski zbor v Beogradu

V sredo se je v veličastni zgradbi novega kongresnega centra v Beogradu začelo zasedanje evropske konference o varnosti in sodelovanju. Ko je podpredsednik zveznega izvršnega sveta in zvezni sekretar za zunanje zadeve SFR Jugoslavije Miloš Minič v imenu države gostiteljice pozdravil predstavnike evropskih držav ter Kanade in Amerike, se je začelo delo foruma, ki gotovo pomeni enega izmed mejnikov v razvijanju in uresničevanju nove evropske in preko nje tudi širše svetovne politike.

Po sestanku v Helsinkih, kjer so pred dvema letoma najvišji predstavniki držav udeleženk evropske konference razglasili voljo in pripravljenost, da bi v medevropskih zadevah in odnosih hodili po poti sodelovanja, premagovanja ovir in medsebojnega odpiranja, je beograjski sestanek prva priložnost, da se napravi obračun dosedanjih izkušenj in rezultatov pri uresničevanju zamisli, vsebovanih v sklepnem dokumentu iz Helsinkov. To pa je tudi priložnost, da se tej politiki dajo nove vzpodbude in da se v skladu s sklepi helsinškega sestanka določijo nadaljnji koraki v kontinuiteti njenega razvoja.

Tako gledano bo sedanji sestanek predstavnikov 35 držav ne le velik izpit, marveč brez dvoma tudi pomembna vzpodbuda za razvijanje takšnih odnosov, v katerih bo Evropa — ki je trenutno še vedno razdeljena z blokovskimi pregrajami, izpolnjena z medsebojnim nezaupanjem — kot kontinent največjih in najbolj uničujočih vojnih potencialov vse bolj postajala območje miroljubnega in aktivnega sožitja, dobrega sosedstva, medsebojnega spoštovanja in sodelovanja. Pri tem pa pomen te izjemne akcije ni in ne more biti omejen samo na Evropo: kot so izrecno povedali v Helsinkih in zaradi same stvarnosti sedanjih odnosov v drugih predelih sveta vsa ta prizadevanja nujno zajemajo tudi odnose v širših območjih, v določenem smislu pa tudi odnose v svetu sploh.

Beograjski sestanek, ki bo s poletnim premorom trajal do konca leta in se bo zaključil s srečanjem na ravni ministrov, bo gotovo nudil veliko priložnost iskati in najti objektivno mogoče in najbolj realne poti za spreminjanje helsinških sklepov v življenje. Kajti to pomembno zborovanje ne bi izpolnilo pričakovanj, ki so bila vanj stavljena, če bi se ustavilo pri inventuri tistega, kar je bilo ali ni bilo storjenega, če ne bi — s pogledom, uprtim v prihodnost — poiskali tudi poti za čim bolj dosledno uresničevanje načel, sprejetih v Helsinkih. Zato je važno, da sestanek ne bi bil izrabljen za nekakšno obnovitev razprav iz časa hladne vojne in je ravno v tej zvezi razveseljivo dejstvo, da je bilo v zadnjem času vse bolj in z vseh strani slišati glasove javnega mnenja, da tega sestanka ne gre ogrožati s polemičnimi nastopi in propagandnim tekmovanjem, temveč ga je treba izkoristiti za nadaljnji razvoj popuščanja, za iskanje novih poti varnosti, sodelovanja in sožitja med narodi in državami.

Jugoslavija kot gostiteljica — ki so ji v Helsinkih zaupali mandat tudi v znak priznanja za njeno vlogo v Evropi — vsekakor prihaja na zborovanje z dobrim zgledom: osimski sporazum, ki ga je sklenila z Italijo in s katerim so urejene meje in cela vrsta drugih vprašanj trajnega in vsestranskega sodelovanja dveh sosednih držav, vključno vprašanja narodnostnih manjšin, je vzoren primer, ki prispeva k vzpostavljanju trajnih in trdnih temeljev za nove, demokratične in dobrososedske odnose na naši celini. Ta primer bo lahko služil za vzor iskanju rešitev drugih odprtih vprašanj in v tem smislu je upravičeno upanje, da bo v Beogradu storjen nov pomemben korak po poti k Evropi miru, varnosti in enakopravnega sodelovanja.

ZSO JE PONOVNO OPOZORILA:

Sprejemanje slovenske TV

mora biti zagotovljeno tudi koroškim Slovencem

Prejšnji teden je bil na dvodnevnem obisku v Avstriji član zveznega izvršnega sveta in predsednik zveznega komiteja za promet in zveze SFR Jugoslavije Božidar Dimitrijevič. V Avstrijo je prišel na povabilo zveznega ministra za promet Erwina Lanca.

Oba ministra sta se pogovarjala o nadaljnjem izboljševanju sodelovanja med obema državama na področju prometa, posebno o povezovanju magistralnih cest in železniških prog, o povečanju železniškega tranzita preko Jugoslavije in jugoslovanskih pristanišč, pa tudi o morebitni udeležbi Avstrije pri financiranju izgradnje avtomobilske ceste skozi Jugoslavijo. Ob tej priložnosti je bila izražena zainteresiranost obeh držav, da čimprej podpišeta dokument o skupni izgradnji cestnega predora skozi Karavanke, ki je bil potrjen pred meseci.

Na dnevnem redu tokratnih avstrijsko-jugoslovanskih pogovorov pa je bilo tudi vprašanje oddajnikov, s pomočjo katerih bi dobili koroški Slovenci možnost sprejemanja programa ljubljanske televizije. Dogovorili so se, da se bodo predstavniki uprav za radijske zveze obeh držav po najkrajšem postopku lotili usklajevanja stališč o tehničnih vprašanjih, ki zadevajo pričetek delovanja novih oddajnikov.

To priložnost je izkoristila tudi Zveza slovenskih organizacij na Koroškem ter je oba ministra brzojavno opozorila na potrebo nujne rešitve vprašanja nemotenega sprejemanja slovenskega TV programa. Sklicujoč se na člen 7 avstrijske državne pogodbe, na spomenico koroških Slovencev ob 20-letnici podpisa državne pogodbe, na avstrijsko-jugoslovanski sporazum o sodelovanju v kulturi, znanosti in prosveti, pa tudi na helsinško sklepno listino, kjer je posebej govora o svobodnem pretakanju informacij, se je ZSO obrnila na oba ministra, da se zavzameta za to, da bo slovenska narodna manjšina v Avstriji dobila možnost nemotenega sprejemanja programov RTV Ljubljana na celotnem svojem naselitvenem področju.

●

Kakor smo v našem listu že poročali, se Jugoslavija oziroma Slovenija že več let zavzema za izgradnjo pretvornikov na Peči in na Golici. Medtem je bil pretvornik na Peči že dograjen, vendar obratovati še ni začel, ker avstrijska stran še vedno ni dala ustreznega pristanka. Izgovarjajo se na „tehnične ovire", ki pa se vedno bolj razgaljajo kot očitno nasprotovanje političnega značaja. V ta rog je te dni ponovno zatrobilo tudi glasilo koroške ÖVP. Volkszeitung je „na robu" proslave ob gradnji radijskega centra v Celovcu „iz pogovorov slišala", kako strašen „Damoklejev meč" menda visi nad Korošci: okoli 20.000 Koroščev bi baje prišlo ob možnost sprejemanja drugega TV-sporeda, če bi začel obratovati pretvornik na Peči.

Če pomislimo, kaj in kako je koroški tisk že poročal o tozadevnih prizadevanjih Jugoslavije, potem tudi pri najnovejšem podvigu ne bo težko uganiti namena, ki se skriva za širjenjem takih vesti — naščuvati javnost proti koroškim Slovencem in njihovi matični državi, ki se podobno kot Avstrija v primeru južnih Tirolcev trudi, da bi na celotnem ozemlju, kjer avtohtono žive Slovenci, zagotovila nemoten sprejem slovenske televizije.

Ne bomo odnehali

opozarjati na neizpolnjeni člen 7

„Člen 7 naša pravica", „Artikel 7 unser Recht", „Nazi raus", „Slovenska Koroška". Tako so se glasili napisi, ki so se prejšnji teden pojavili na raznih krajih v Celovcu. Nekaj dni zatem so bila opozarila na neizpolnjeni člen 7 napisana v Železni Kapli in morda še kje.

Oblastem gredo takšni napisi močno na živce (v Celovcu so morali gasilci gesla premazati celo v opoldanskem času). Zavedajo se, da so to opozorila na neizpolnjene obveznosti in to v času, ko se državni in deželni predstavniki trudijo, da bi domačo in mednarodno javnost „prepričali", kako „širokogrudno" je Avstrija rešila manjšinsko vprašanje s tem, da je manjšinsko ozemlje zožila na nekaj občin in da namerava v nekaj krajih postaviti vsega skupaj 20 dvojezičnih napisov.

Na merodajnih mestih se sami prav dobro zavedajo, da takšna „rešitev" ni nobena rešitev; kancler Kreisky in deželni glavar Wagner sta to dovolj jasno priznala. Z „rešitvijo", ki dejansko pomeni razbitje našega ozemlja in likvidacijo naše narodne skupnosti, pa se še zlasti ne moremo sprijazniti koroški Slovenci. Zato bomo še in še opozarjali na neizpolnjeni člen 7 — enkrat tu, drugič tam; enkrat na ta in drugič na drug način, vedno pa dovolj prepričljivo, kajti: glasu resnice ni mogoče zatreti!

Spoštovanje državne pogodbe

je pogoj za dobrososedske odnose

Prejšnji teden je bila — kakor smo poročali že v zadnji številki — na Koroškem komisija zveznega izvršnega sveta SFRJ za ugotavljanje stanja grobov, grobišč, spomenikov in spominskih obeležij padlih vojakov jugoslovanske armade in žrtev koncentracijskih taborišč na ozemlju Avstrije.

Kakor poprej že na Dunaju, na Solnograškem ter Zgornjem in Nižjem Avstrijskem, je komisija tudi na Koroškem obiskala vrsto krajev, kjer so partizanska grobišča oziroma spomeniki padlim borcem proti fašizmu. Predstavniki deželnih in krajevnih oblasti so komisijo tudi na Koroškem sprejeli ljubeznivo in ji nudili potrebno pomoč pri opravljanju njene naloge. Vendar pa je bilo slišati, da so člani ugotovili bistvene razlike med razmerami v drugih zveznih deželah ter na Koroškem. Grobišča in spomenike so sicer našli v urejenem stanju, toda ugotoviti so morali, da to ni zasluga tistih, ki bi bili tozadevno obvezani po državni pogodbi, ampak gre zasluga predvsem in skoraj izključno le Zvezi koroških partizanov. Mimo tega pa je prišlo do cele vrste atentatov na partizanske spomenike in skrunitve partizanskih grobišč, pri čemer pristojne oblasti ne samo da niso poskrbele za izsleditev in kaznovanje storilcev, marveč tudi k obnovitvi porušenih spomenikov niso prispevale tako, kakor bi bile to dolžne storiti po državni pogodbi. Zato se je ugotovitev komisije glasila: da odgovorni dejavniki na Koroškem tudi glede člena 19 državne pogodbe ne izpolnjujejo svojih obveznosti!

Člani komisije, v kateri so bili predstavniki iz vseh jugoslovanskih republik in obeh avtonomnih pokrajin, pa so med svojim bivanjem na Koroškem imeli tudi priložnost, da se podrobneje seznanijo s problematiko tukajšnje slovenske narodnostne manjšine.

Tako je bilo najprej na sedežu ZSO v Celovcu in potem v hotelu „Korotan" v Sekiri, kjer sta predsednika obeh osrednjih organizacij kratko orisala zgodovino in predvsem današnji položaj in borbo koroških Slovencev za uveljavitev pravic, ki so nam zajamčene v členu 7 državne pogodbe. Ob tej priložnosti je predsednik ZSO dr. Franci Zwitter poudaril, da je bil leta 1920 izveden plebiscit papirnatih listkov, v letih 1944/45 pa plebiscit krvi. „Naši partizani so padli zato, da bi koroški Slovenci živeli enakopravno," je dejal predsednik ZSO. „Toda 22 let po podpisu državne pogodbe še vedno nimamo pravic, 32 let po zmagi nad fašizmom se moramo na Koroškem ponovno boriti proti tistim silam, ki so tedaj zapovedale ‚Kärntner sprich deutsch'. Kajti tudi danes nam odrekajo pravico do materine govorice in jo zožujejo na majhen delček našega ozemlja. Zato moramo ugotoviti, da to, kar Avstrija imenuje rešitev, v resnici ni rešitev, ampak kršitev državne pogodbe. Takšno reševanje pa koroški Slovenci odklanjamo in bomo v borbi znotraj države šli do najvišjega sodišča; če pa tudi tam ne uspemo, potem bomo morali ubrati isto pot, kot so jo šli južni Tirolci — pot internacionalizacije našega vprašanja." In tudi predsednik NSKS dr. Matevž Grilc je spomnil na prispevek, ki smo ga dali koroški Slovenci v boju proti fašizmu. „Tudi za nas mlajše, ki nismo doživeli strahot druge svetovne vojne, je partizanska borba velikega pomena, zlasti tukaj na Koroškem, kjer se moramo še danes boriti za osnovne človekove pravice," je naglasil predsednik NSKS. „Ta borba pa je bila tudi za Avstrijo bistven doprinos k njeni osvoboditvi. Zato smo koroški Slovenci upravičeno mislili, da bomo našli razumevanje za naše težnje. Pa smo se zmotili, kajti danes imajo na Koroškem že špet prednost tisti, ki se lahko ponašajo z nacistično preteklostjo, tisti, ki so bili grobokopi Avstrije.

(Dalje na 8. strani)

Protest

koroških partizanov

Udeleženci občnega zbora področnega odbora združenja koroških partizanov za Gorenjsko so poslali avstrijskemu generalnemu konzulatu v Ljubljani protestno pismo, v katerem obsojajo avstrijske oblasti, ki so dovolile postaviti spomenik padlim predstavnikom ustaške organizacije v Libučah pri Pliberku.

V pismu poudarjajo, da takšno solidariziranje avstrijskih oblasti z v vojni poraženimi fašisti predstavlja zavestno kršenje avstrijske državne pogodbe; pomeni pa tudi žalitev tistih demokratičnih sil v Avstriji, ki so se nacizmu upirale, ki so trpele in umirale v nacističnih taboriščih smrti ali pa se kot pripadniki partizanskih bataljonov v vrstah jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske borile proti nacizmu in reševale čast Avstrije.

Z vsebino protesta so seznanili tudi zvezni sekretariat za zunanje zadeve SFRJ.

Riko Debenjak

mojster „magičnih dimenzij"

V dvorani „Aula slovenica" je trenutno razstava grafike znanega slovenskega umetnika in letošnjega Herderjevega nagrajenca prof. Rika Debenjaka. Na otvoritvi razstave je o umetniku in njegovem delu spregovoril ravnatelj Moderne galerije v Ljubljani prof. Zoran Kržišnik, katerega izvajanja v celoti objavljamo.

Ko je Riko Debenjak prvič segel po grafičnem listu, da bi del svojih umetniških izkušenj izrazil tudi v tej zvrsti, si je komaj mogel predočiti vso pomembnost te svoje odločitve. Poskusu je sledila vnema, vnemi izkušnja, izkušnji virtuoznost, ki je dala ne samo slovenskemu umetniškemu izrazu svojsko inačico, ampak je obogatila grafiko današnjega dne za novo stopnjo njene izraznosti in izpovednosti.

Bogastvo našega folklornega sveta je dobilo v Debenjakovih začetnih grafičnih listih enkratnega, svežega in hkrati likovno čistega interpreta, ki ni romantično podoživljal prvobitnih izkušenj in risarsko-kolorističnih iznajdb, ampak je prisluhnil funkcionalnosti in estetiki njegove zmogljivosti. Naši grafiki je dal nekatere rešitve, ki so prava redkost, rezultat prefinjenega posluha za velike in čiste vrednosti naše likovne ljudske tradicije. Motivno in izrazno polna, kompozicijsko skrbno pretehtana in urejena nosi začetna Debenjakova grafika v sebi draž neposredne svežosti in harmonije, tihe nepatetične monumentalnosti in vzgibanosti. Skratka: njegova grafika nas je opozarjala na umetniško zaokrožen, oblikovno jasen in notranje prepričljiv svet, ki je grajen na klasičnih principih umetniškega ustvarjanja, kjer je vodilna nit vsega ustvarjalnega procesa ravnovesje posameznih elementov.

Toda še bolj kakor dotlej nam kaže Debenjak svojo pravo umetniško naravo v kasnejših grafičnih listih. Kot eksperimentalist? Da! Neugnana in večno novo sprejemajoča Debenjakova umetniška bit je kmalu prisotna v svoji najpristnejši inačici. Debenjakova eksperimentalna umetniška narava zdaj naravnost srka vse pojavnosti obletelega, zapuščenega zidu, mu pije iz razdrapane površine vso koloristično pretanjšanost najnenavadnejših kombinacij. Ustvarjalec prenaša v svoj grafični list posamezne vtise neposredno, brez posebnih omejevanj, ki bi mogla oropati ta umetniški zapis prvotne podobe predmeta za njeno pristnost, stvarnost. Pristnost materije, pristnost njenega sestava ostaja tako nepotvorjena, da s polno pravico govorimo o procesu skoraj dobesedne presaditve v novo okolje.

Prav ta motiv ometa-zidu je zadržal mojstrovo pozornost nenavadno dolgo, v ta pasivni, mirujoči svet se je zazrl predvsem s svojim umetniškim očesom in z zmerom živo željo grafičnega eksperimentatorja preskusiti tudi najnenavadnejše in najbolj drzne učinke do vseh tančin. Hkrati pa je že bežno odgovoril še na en sodoben izziv: na estetiko pop-arta, ki je med drugim poskus, preskusiti učinek in učinkovitost predmetov v novem kontekstu; zgodovina umetnosti pozna nekaj podobnih primerov; pop-artisti so svojevrstni po tem, da uporabljajo že umetniško ali „umetniško" dokončno izoblikovane stvaritve kot material. Prav v tem primeru je zavestno vključil ta princip v okvir svojega sicer plastično pojmovanega sveta. Zato so tudi rešitve različne in z običajnimi problemi pop-artovskih rešitev nimajo ožje povezave.

Vso svojo občutljivost pa je realiziral v novem za celotno Debenjakovo umetniško dejavnost izredno pomembnem ciklu, v „Magičnih razsežnostih". Tu je šele zaživela njegova polna čustveno pobarvana poduhovljenost, katere izhodišče je pravzaprav povsem drugod in katere podstat sega v druge plasti človeškega bitja, kot jih sicer angažira pop-artistična umetnost v običajnem pomen besede. S temi novimi grafičnimi listi — tudi sedaj gre za kombinacijo grafične tehnike jedkanice in barvne akvatinte — ki tako suvereno obvladujejo „ukano", da rešujejo problem poseganja v prostor in v brezmejnost, vesolje — načenja znova problem prostora na svoj poseben način, kot ga občuti sodoben človek v zavesti, da bo kmalu doma med ozvezdjem in problem časa, ki ga bo moral vsak čas, najmanj pa v bližnji prihodnosti pojmovati in razbirati v eonih. Brezbrežen prostor — horror vacui — pa je tesnoba in zaenkrat za običajnega človeka v svetlobnih letih merjeni čas grozljiv.

„Magične razsežnosti" so v našem primeru nekaj, kar pojmuje človek-umetnik čustveno in kar skuša „magično" obvladati z že nakazanimi sredstvi svoje umetnosti. V obdobju serije „Drevo, skorja, smola", takratni lirski pesmi o lubju, naravnem gradivu tako spretno umetniško transponiranem motivu, so bili rojeni vrezi, ki so se zdaj znašli v „Magičnih dimenzijah", tokrat kot bliski, ki dramatično sekajo konkavni, konveksni ob robovih napeti prostor in z iskrami vred brze z neznansko brzino mimo gledalca v nedogled — opravljajoč časovno funkcijo ob prostorski funkciji skozi okvir opazovane brezbrižnosti, izražene v loku od najčistejše beline do najbolj črne črnine, ki pa spričo vseh mogočih vmesnih odtenkov še zmeraj učinkuje ne kot „nič" temveč kot nekaj živo prisotnega, otipljivega. Japonce smo nekoč šteli za neprekosljive mojstre poglabljanja črnine, ustvarjanja brezbrežnih globin na listih, ki jih pokriva zgolj črnina ozadij ustvarjanja drhtečega življenja v nevidni aureoli, ki trepetaje obdaja lebdeči predmet. Zdaj v „Magičnih dimenzijah" Rika Debenjaka vidimo, kako na isti izziv z nič manjšim mojstrstvom odgovarja umetnik Zahoda, le da je večnosti pridružil trenutek in stanju akcijo. Debenjakove „Magične dimenzije" sekajo živi-hipni, ostrorobi, trenutni bliski — zarezi, v katerih kipi napeta, aktivna energija. Njegovo vesolje se giblje, večnost ni mirovanje, temveč neprestano razširjanje, razprezanje, odlivanje v dalj in šir, ki v človeškem jeziku nimata imena, saj se z vesoljstvom, večnostjo, neskončnostjo naš besednjak konča. In tu se pričenja magija umetnika.

In kljub temu je Debenjakovo likovno razreševanje teh vprašanj presenetljivo jasno in skrajno izčiščeno. Spet bi lahko rekli, da je bistvo umetnosti, da vsak hip znova pozabi na nerešljivost naloge in se spopade z njo ter da poskuša priti večnosti tako blizu, kot je človeško to sploh mogoče. In prav v tistem ostanku v vsem tistem prihodnjem še ne razmotanem je čar, ki ga izredno občutljiva Debenjakova umetnot nikoli ne skuša načeti. To bi lahko imenovali umetnost zamolka. Bolj ko je umetnik v tehniki dognan in precizen, ostreje se zaveda, da je najglobja beseda molk, ki sledi tehtnim besedam in da ko si vse izmerljivo odtehtal z zlatom, ostaja nekaj četudi neznatnega kot božajoč dotik spomina — dimenzija, ki je neopredeljiva in „magična". In prav tu postaja prostor in čas celota. Srečujeta se umetnikova misel in njegovo občutje. In še več: njegova sposobnost dati neizrekljivemu vidno podobo.

KOROŠKA PESEM MED ROJAKI ONSTRAN „VELIKE LUŽE":

Majhen narod z velikim srcem

Z rožami, zalitimi s solzami, so sprejemali rojaki v Kanadi in ZDA medse koroške pevce. Pa doma, na Koroškem? Naj bi ta pesem zamrla?

Turneja ansambla društva „Danica" iz Št. Vida v Podjuni med rojaki v Kanadi in ZDA bo kmalu obdana s pajčevino preteklosti. Takšna je pač usoda vseh dogodkov. Toda globoki vtisi, ki bodo za njo ostali onstran „luže" in tisti, ki so jih domov za Karavanke ponesli koroški pevci, bodo še dolgo živeli.

Koroški ansambel ni predstavil rojakom v oddaljenem svetu zgolj prelepe pesmi, ampak tudi bol rojakov v domovini, ki jim iz dneva v dan režejo trši mačehovski kruh.

Zlepa ne bodo pozabili Kanade in Amerike. Tamkaj so jih zasipavali z rožicami. Pa doma?

— Na vsej poti po Kanadi in Ameriki sem se lažje sporazumeval v slovenskem jeziku kot v nemščini, mi je s priokusom grenčice v grlu dejal dr. Franci Zwitter, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem. In pristavil je:

— Doma, na podedovani slovenski zemlji pa se smemo sporazumevati samo v nemškem jeziku.

MED ROJAKI V KANADI

— Dobrodošli!

To je bila prva beseda, ki sem jo slišal, ko sem stopil na kanadska tla. Ludvik Stegu, predsednik in Ivan Curk, podpredsednik Kanadsko slovenske skupine iz Toronta, sta jo izrekla v imenu številnih slovenskih društev iz razsežne Kanade, ki združujejo na desettisoče Slovencev.

In od prvega srečanja z rojaki v Kanadi do slovesa se je spletala otožna, pa tu in tam šegava koroška pesem, v eno samo veliko hotenje:

— Koroški živelj, slovenski jezik in njegova pesem ne smeta zamreti! Slovenci smo majhen, a hkrati velik narod. Čeprav raztreseni po domala vsem svetu, nas druži velika ljubezen do rodne zemlje.

Večeri koroških pesmi zato niso pomenili zgolj kulturnega doživetja, ampak so med hvaležnim poslušalstvom prebujali tu in tam že okorele čute za ogroženo tisočletno kulturo in narodnost.

Izmenjal sem nekaj besedi z ženo, doma iz Jurendola, ki je objokanih oči zapustila prepolno dvorano v Beamsweellu, pri Hamiltonu.

— Domov, domov, je zaihtela v senci luči kulturnega doma, ki so si ga bili letos z lastnim denarjem postavili Slovenci.

— Imamo hišo, tri avtomobile, a kaj bi naštevala. Dom je samo eden. Ah, ta prelepa domovina . . .

Srečal sem se s številnimi rojaki. Pridni so kot mravlje in ustvarili so si vse, kar sodi tamkaj pod naslov zadovoljivega standarda. Pa vendarle se med navideznim zadovoljstvom prepletajo usode, ki meje včasih na obup. Nekateri tega ne skrivajo, drugi trpe tiho.

Kdo bi prebral misli vseh, katerih samo rosne oči so pričale o notranjem viharju!

In potlej koncert v Torontu. Pa še koroški večer na ladji Jadran pri popularnem rojaku kapetanu Johnu.

Pesem je bila bolj zgovorna kot tisoče besedi. Sredi najlepšega razpoloženja so se rojaki odločili:

— Poslali bomo protestne telegrame avstrijski vladi, telegram v vednost jugoslovanski vladi in še telegram koroškim Slovencem v vzpodbudo, ko se bodo naslednjega dne podali na ulice protestirat zoper najavljene procese proti 26 koroškim Slovencem.

Z gromkim odobravanjem so šla potlej v eter sporočila:

„Kanadska slovenska skupina za kulturno izmenjavo ob priliki gostovanja ansambla Danica v imenu Slovencev, živečih v Kanadi, izjavlja svojo solidarnost z bojem koroških Slovencev in poziva avstrijsko vlado, naj čimprej izpolni člen 7 državne pogodbe v sporazumu s prizadeto slovensko narodnostno skupnostjo. Kanadski Slovenci smo solidarni s koroškimi Slovenci v boju za njihove pravice in podpiramo vlado SFRJ v njenem prizadevanju za čimprejšnjo uresničitev mednarodno zajamčenih pravic slovenske narodnostne skupnosti na avstrijskem Koroškem."

Naši prosvetaši so se ustavili tudi ob svetovno znanih Niagarskih slapovih

In po vsem tem ne gre zgolj za naključje, če so kanadski Slovenci sklenili zbrati na tisoče podpisov za peticijo, ki jo bodo v prihodnjih dneh naslovili na razne naslove, ki bi se lahko kakorkoli potegnili za pravično rešitev vprašanje zatirane slovenske narodnostne skupnosti v Avstriji.

V REZERVATU „ŠEST NARODNOSTI"

Morda gre za naključje, ali pa tudi ne, da so nas rojaki, ljubeznivi gostitelji, popeljali v indijanski rezervat „Šest narodnosti" v južnem delu države Ontario, kjer životari vzdolž Velike reke še približno 9000 Indijancev šestih plemen.

Čeprav prihajajo v ta in še nekatere preostale rezervate turisti iz vseh koncev sveta napajat svojo „turistično radovednost", se kanadska vlada z njimi ne postavlja. Sramuje se jih, a ne toliko, da bi za preživelo peščico prvotnega prebivalstva Kanade naredila kaj več, kot da jim odmerja skromne državne podpore in da od njih ne tirja davkov.

Indijanci nimajo svojih šol. Indijanski jezik živi samo še v govorjeni besedi, pisane besede Indijanci ne poznajo.

Ob srečanju z enim izmed plemenskih poglavarjev Jimijem Skyem se je med njim in dr. Francijem Zwittrom spletel zanimiv pogovor.

— Ker večina ne zna več indijanskega jezika, se naši otroci do četrtega leta starosti uče samo indijansko, je jel pripovedovati Jim Skye. Intelektualcev nimamo. Če že kakšen Indijanec uspe, tako ali drugače, zapusti rezervat in se izgubi med večinskim narodom. Prenekateri Indijanci se poročajo z belci in ti seveda zapuščajo rezervat. Večstoletna asimilacija je nezadržna in kmalu bomo samo še pojem nekdanje slavne zgodovine.

— In vendarle ste ljudje, Jim Skye! Kaj boste dopustili, da vas bo pomendrala noga neusmiljene asimilacije?

— Poglejte, podpore, ki jih dobivajo naši ljudje od države, so pravtolikšne, da se z njimi ne da dobro živeti, niti umreti, so usodna potuha. Prenekateri se predajajo brezdelju in pijači. Res, da po lastni odločitvi v rezervatu ne dovolimo prodajati alkoholnih pijač, toda ljudje jih prinašajo od zunaj. Tega jim ne moremo preprečiti.

— Imate sploh kakšne pravice?

— Šele leta 1951 so nam prvič dovolili, da smo smeli v javne lokale na pivo. Sicer pa se ne smatramo za kanadske državljane. Mi smo severni Američani. Ne priznavamo vlade, a tudi nimamo volilne pravice. Prav v teh dneh ontarijsko sodišče razpravlja o tem, kdo naj bi upravljal z rezervatom — mi, Indijanci, ali vlada.

Nič čudnega ni torej, če dokazujejo Indijanci svojo indentiteto le še z obrednimi plesi ob setvi, žetvi in drugih praznikih, v rezervatu pa predstavlja indijansko prvobitnost prodajalna še edinih pristnih ročnih del kot turističnih spominkov.

Ob srečanju Indijancev in koroških Slovencev so se ponujale prenekatere podobnosti . . .

ZGODI SE — V AMERIKI

Kovčke gor, kovčke dol. Vse je potekalo hitro, dejal bi bliskovito, po ameriško. Vsak dan nastop, vsakič v drugem kraju, v drugi ameriški zvezni državi. Razsežnosti razdalj več stotin milj, ki so jih koroški pevci premerili vsak dan, so nenavadne za koroške doline, denimo za Rož, Podjuno, Zilo in vasice, kjer hišica ob hišici stoji.

Dvorane v Chicagu, Milwaukiju, Clevelandu, Pittsburghu in Ennon Walleyu so bile dobro obiskane.

Predsednik Slovenske narodne podporne jednote Frank Groser s sodelavci je gostovanje dobro pripravil. Čeprav se publika kanadskih Slovencev dokaj razlikuje od slovenske publike v ZDA, saj stoje kanadski Slovenci, ki so se povečini naselili šele v povojnih letih, z eno nogo na domačih tleh, sodijo ameriški Slovenci v tretjo in celo četrto generacijo, ki jih na „stari kraj", kot pravijo domovini, vežejo v glavnem pripovedi staršev in spomini na priložnostne obiske.

A vendarle med gostovanjem koroških rojakov ni bilo čutiti te časovne in generacijske prepreke. Vedeli so za poslanstvo koroške pesmi in zategadelj so jo še globlje sprejemali in dojemali.

Nastopi koroškega ansambla so poželi povsod nesluten aplavz, hotenja koroških Slovencev za pomoč njihovemu življenjskemu boju pa odkrito podporo.

V Clevelandu, v ameriški Ljubljani na primer, je na koncert koroškega ansambla poslal guverner države Ohio jugoslovansko zastavo z rdečo zvezdo, kar pravijo, da se na prireditvah slovenskih organizacij v ZDA še ni zgodilo. Tudi to se zgodi — v Ameriki.

Na popoldanskem koncertu na slovenski farmi, kjer ima SNPJ na več kot 200 ha svoj rekreacijski center, se je v dvorani zbralo okrog 2000 slovenskih rojakov. Zadovoljstvo na eni in drugi strani je bilo popolno.

PIKA NA I V NEW YORKU

In tako bi lahko zapisovali o nastopih po številnih ameriških državah, kjer živi že sto tisoč in več slovenskih rojakov, o enem samem uspehu. Nič manj pomembna niso bila srečanja in pogovori med rojaki z dveh strani velikega oceana po končanih prireditvah. Nič koliko stiskov rok, nešteto nepozabnih srečanj!

Spoznanje, da je domovina samo ena in da to domovino ne predstavlja zgolj z mejami obkrožena dežela doma, ampak njeni rojaki, raztreseni po domala vsem svetu — za takšno spoznanje se je vredno potrkati na prsa: Slovenec sem in Slovenec hočem ostati!

Ob takih srečanjih se večkrat prisotni kompleksi manjvrednosti razblinijo kot milni mehurčki.

Kljub naporni turneji, ki jo je narekovala „ameriška hitrost", pred poslednjimi nastopi v New Yorku ni bilo utrujenosti. V palači Združenih narodov naj bi postavili piko na i ob zaključku kanadsko-ameriške turneje. Predvideno je bilo, da bo koroške Slovence sprejel tudi generalni sekretar Kurt Waldheim, ki pa je bil službeno odsoten. Toda tudi koncert v avditoriju palače Združenih narodov je požel obilo odmevov. To je bil višek nadvse uspele turneje ansambla Danice iz Št. Vida v Podjuni, ki je z lepo pesmijo ponesel med rojake onstran oceana tudi bol koroških Slovencev, domov pa je odnesel simpatije in izraze solidarnosti z bojem za narodnostne pravice v domovini Avstriji.

Ne le izrazov solidarnosti, ampak tudi zagotovila, da jih bodo ameriški in kanadski Slovenci po svojih možnostih podpirali tudi v prihodnje, vse do pravične rešitve njihovega, v današnjem času nezavidljivega položaja.

Marjan Remic

Pogovor s plemenskim poglavarjem v indijanskem rezervatu „Šest narodnosti"

DR. ANTON SVETINA 3

PRISPEVKI K ZGODOVINI CRNE NA KOROŠKEM

Končno je vizitator še ugotovil, da se nahaja na župnem pokopališču kapela, ki je posvečena sv. Mihaelu.

4. Prihodnji dan, dne 12. avgusta 1652 je vizitator inšpiciral podružnično cerkev sv. Helene, kjer je po vpisu v urbarju ugotovil, da ima ta cerkev 25 krav in 151 ovc, podrvženih dajatvam. Od vsake krave plačujejo farani po 7 krajcarjev in od vsake ovce po 6 novčičev. Nadalje je ugotovil, da ima ta cerkev v lasti dve njivi, ki jih imata v zakupu dva pliberška meščana, ki pa dolgujeta na zakupnini prvi 118 in drugi 135 goldinarjev, skupaj 253 goldinarjev. Vizitator je navzočim cerkvenim ključarjem Pavlu Najberžu, Lukasu Jagrecu in Valentinu Vricmanu naročil, da te dolgove ali izterjajo ali pa dajo ti dve njivi proti plačilu zgoraj navedenih zneskov drugim v zakup.

Vizitator je tu našel dve listini, ki jih je izdal prvi ljubljanski škof Žiga grof Lamberg v nedeljo po vnebovzetju leta 1477 v Solčavi. Iz prve listine je bilo razvidno, da je posvetil cerkev sv. Helene škof Žiga prvo nedeljo po prazniku povišanja sv. križa; na ta dan tudi praznujejo praznik cerkvenega posvečenja s štiridesetdnevnimi odpustki. V tej listini je škof Žiga te odpustke razširil tudi na vse tiste, ki obiskujejo to crekev, ko se v njej vrši služba božja, „cum clausula si manus provenerint an intrices". Iz druge listine pa izhaja, da se je Ahac Stüppl kot župnik cerkve v Črni moral zavezati, da bo zaradi podaritve dveh njiv cerkvi sv. Helene bral razen na dan cerkvenega proščenja in posvečenja vsako leto pri cerkvi sv. Helene še deset maš pod kaznijo 100 novčičev. Te maše so dolžni opravljati tudi vsi njegovi nasledniki in morajo te maše na predhodni nedelji ali prazniku javno naznaniti, da cerkveni ključarji lahko pripravijo vino in vse druge potrebščine pri maši.

Pri tej cerkvi je bilo 11 posestnikov iz soseščine obvezanih, da so morali duhovnikom dajati obede brez obremenitve cerkve, le na praznik posvečenja je cerkev morala prispevati nekaj meric vina za duhovnike in cerkvene ključarje.

Po vizitaciji cerkve sv. Helene je vizitator pregledal še kapelo sv. Henrika in sv. Kunigunde, ki je bila oddaljena pet korakov od cerkve sv. Helene (rimski korak, passus, je meril 1,50 m).

5. Naslednji dan, 13. avgusta 1652, je vizitator Terpin nadaljeval s pregledom podružničnih cerkev župnije Črna in je prišel najprej k sv. Ani na Slemenik, kjer je ugotovil, da cerkveni urbar te podružnice izkazuje 50 krav in 104 ovce, podvrženih cerkvenemu davku. Nadalje je ta podružnica imela v lasti njivo, ki se je nahajala na ozemlju župnije sv. Štefan, ki je ležala v območju jezuitskega samostana v Dobrli vasi. Ta njiva je donašala na letni zakupnini 8 krajcarjev 10 novčičev. Razen tega je koroški deželni poveljnik (Purggraff Carinthiae) podaril tej cerkvi kočarja, ki je začel plačevati cerkvi letno 30 krajcarjev na zakupnini. Vizitator je naročil, da tega daritelja pozovejo, naj svojo ustanovo pismeno potrdi, da ne bo šla iz spomina in da se ta ustanova v bodočnosti utrdi.

Cerkveni ključarji Tomaž Rastovčnik, Laure Flis in Janez Florin so izjavili, da se pri tej podružnici opravlja vsako leto po 10 obveznih maš, pri katerih se daje duhovniku obed, toda ne na stroške cerkve, temveč na stroške soseščine. Cerkveni ključarji so se pritožili, da vikar Banko večkrat opušča te maše z izgovorom, da je dostop do cerkve sv. Ane zaradi hribovitega terena težaven. Farani župne cerkve v Črni so prosili, naj bi se maše, ki jih obiskuje le 8 do 12 vernikov, preložile v Črno, za kar prosi tudi vikar, ker v hudi zimi zaradi velikega snega ne more priti k sv. Ani.

6. Isti dan, 13. avgusta 1652 je vizitator prišel še k podružnični cerkvi sv. Jakoba v Koprivni, kjer je ugotovil, da pokopavajo umrle osebe tridesetih kmetij, ki spadajo pod črnsko župnijo, z dovoljenjem vikarja brez njegove navzočnosti. Vizitator je ukazal, da abortuse in izven zakona umrle otroke ne smejo pokopavati na pokopališču, temveč izven njega.

Pri pregledu urbarja je ugotovil, da ima podružnična cerkev Koprivna vpisanih 31 krav, podvrženih davku šestih krajcarjev za kravo, in 70 ovc, od katerih prejema cerkev po 6 novčičev na leto. V denarju je bilo na razpolago 35 goldinarjev v kovancih, 12 imperialov, 31 kron in 15 zlatnikov. Posamezniki dolgujejo cerkvi 28 goldinarjev in ničesar drugega.

Cerkvene ključarje Krištofa Rabiča, Lenarta Ficka in Jakoba Oderlapa je vizitator vprašal, ali posedujejo skrinjico za shranjevanje urbarja, listin in cerkvenega denarja in ali ima en ključ te skrinjice vikar. Kadar se pri tej cerkvi vrši maša, dajo cerkveni ključarji duhovniku obed, iz cerkvenega denarja pa dobi 12 krajcarjev. Cerkveni ključarji še poročajo, da je vikar Banko vzel v nekem smrtnem primeru podložniku primščino v znesku štiri in pol krone in vprašujejo, ali jo je smel vzeti ali pa jo mora vrniti.

Kmetija, ki je najbližja cerkvi, je od nekdaj last podružnične cerkve. Podložnik, ki ima to hubo v zakupu, mora dati na dan proščenja 7 reparjev cerkvi, gospodu župniku pa 30 krajcarjev; kadar se vršijo druge maše, mora dati na razpolago prostor za obede, medtem ko obede same plačajo cerkveni ključarji. Drugih dajatev ali davkov ta kmetija ne prispeva in tudi cerkev sama nima za to hubo predpisanih nobenih davkov. Škof Janez Tavčar je dal to kmetijo dne 7. oktobra 1588 v zakup po kupnem pravu Anžetu Mežnarju in njegovim zakonitim dedičem. Po Anžetu jo je podedoval njegov sin Krištofer, za njim pa Krištoferjev sin Tomaž.

Ko je vizitator Terpin končal svoje delo v župniji Črna, je zapisal v zapisnik tole: Tega dne 13. avgusta 1652 sem opravil vse pisarije v župniji Črna, ki sem jih končal v čast svetnikov patronov te župnije, in sem odšel v Solčavo.

(Dalje v prihodnji številki)

Zaključna prireditev domske skupnosti dijaškega doma SŠD

V dijaškem domu SŠD smo z domsko prireditvijo dne 7. junija uspešno predstavili letošnjo kulturno dejavnost. Predsednica domske skupnosti Urši Brumnik je v svojem pozdravnem govoru nakazala razne interesne dejavnosti gojencev in seznanila goste s cilji in namenom vzgojno-izobraževalnega dela v domu.

Učenci so kljub napornemu šolskemu delu pripravili pester kulturni program. Najprej je otroški zbor zapel dve pesmi, nato pa so višješolci predstavili zbor Cankarjevih del v obliki recitala. Ljudsko pripovedno pesem „Desetnica" so uprizorile dijakinje 2. c razreda. Naši najmlajši so v prisrčni obliki zaigrali enodejanko „Muca copatarica". „Olive" — farso iz družinskega življenja — je prikazala skupina višješolcev. Ostali gojenci so se predstavili z recitacijami, pesmijo in klavirskimi skladbami. Višješolke so popestrile spored z ritmično gimnastiko. Petošolka Ilka Vavti je spesnila v šaljivi obliki življenje dijaka med šolskim letom. Prireditev je zaključil mladinski pevski zbor pod vodstvom profesorja Demšarja. Prijetno smo bili presenečeni ob številni udeležbi staršev, ki so s svojim obiskom izrazili zanimanje in priznanje za naš trud. Poleg njih so se prireditve udeležili tudi profesorji Zvezne gimnazije za Slovence, odborniki SŠD in drugi kulturni delavci.

Posebno nas je veselilo, da so nas s svojim obiskom počastili predstavniki vseh republik Jugoslavije, ki so bili v tem času na uradnem obisku v naši deželi. Vabilu so se odzvali tudi generalni konzul SFRJ Milan Šamec, konzul Peter Zupančič in drugi zastopniki jugoslovanskega konzulata v Celovcu.

V imenu domske skupnosti se zahvaljujemo našim vzgojiteljem za pomoč pri pripravah za prireditev.

Iz tega prispevka je jasno razvidno, da je med vzgojitelji doma in dijaki prijetna harmonija, ki se zlasti izraža v pripravljenosti, da dijaki tudi poleg učenja kažejo aktivnosti, za katere se pobude prejeli od vzgojiteljev. Takšno konstruktivno sodelovanje med dijaki in vzgojitelji je vsekakor posebnost, s katero se lahko ponašajo le redki dijaški domovi.

Upravičeno lahko trdimo, da dijaški dom SŠD postaja kraj srečanja ne le dijaške mladine, temveč tudi vseh tistih, ki želijo našim dijakom in sploh slovenski narodni skupnosti kar največ uspeha. Slovenski dijaški dom, ki je čestokrat na razpolago raznim slovenskim množičnim organizacijam kot so to SPZ, fizkultura, planinstvo, slovenske žene itd. torej ni izoliran od ljudstva in dogajanj, kot je to pri mnogih dijaških domovih v navadi.

Domski skupnosti dijaškega doma želimo mnogo uspeha, z željo, da bi bila tudi v prihodnjem šolskem letu tako prizadevna, kot je bila letos.

Slovensko prosvetno društvo „Radiše" vabi na

KONCERT

Harmonikaškega orkestra glasbene šole Radovljica (vodi prof. Ažman) in Komornega moškega zbora KUD „Stane Žagar" iz Krope (vodi prof. Egi Gašperšič).
Koncert bo v soboto, dne 18. junija 1977 ob 20. uri pri Taverju na Radišah. Zbor in orkester bosta nastopala delno posamič, delno pa skupno.
Ljubitelji petja in glasbe, ki si želijo privoščiti poseben kulturni užitek, so na ta koncert prav prisrčno vabljeni!

SPOROČAMO

da na slovenski gimnaziji v Celovcu ob petkih ni več telovadbe. Telovadba bo ponovno jeseni.

„Akcija otroški vrtec"

Jugoslovanski gospodarstveniki

na obisku pri koroških Slovencih

Konec prejšnjega tedna se je na Koroškem mudila delegacija gospodarskih zbornic republik in avtonomnih pokrajin SFRJ, ki jo je vodil predsednik Zvezne gospodarske zbornice. Goste, ki so obiskali Slovenji Plajberk, Gosposvetsko polje in Železno Kaplo, so predstavniki slovenskih narodnih organizacij seznanili z bistvenimi elementi starejše in novejše zgodovine koroških Slovencev ter s trenutno politično in gospodarsko situacijo slovenske narodne manjšine na Koroškem.

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na

srečanje rožanskih pevskih zborov

v nedeljo 26. junija 1977 ob 14.30 uri v veliki dvorani nove Mestne hiše v Borovljah.

Sodelovali bodo pevski zbori
iz Bilčovsa, Borovelj, Kotmare vasi, Radiš, Loč, Sel, Sveč, Slovenjega Plajberka in Št. Jakoba v Rožu.

Ljubitelji slovenske umetne in narodne pesmi prisrčno vabljeni!

Odbor

Počastitev fašističnih žrtev pod Ljubeljem

Pod Ljubeljem, kjer je bilo med zadnjo vojno koncentracijsko taborišče — podružnica zloglasne „tovarne smrti" Mauthausen — je bila v nedeljo spominska svečanost, katere so se udeležili preživeli bivši interniranci, domačini in številni predstavniki javnega življenja.

Spomin na tiste težke dni za bodečo žico, ko so morali domači in drugi interniranci iz Poljske, Francije itd. pod nečloveškimi pogoji graditi predor skozi Ljubelj, je obudil Alojz Bukovac, predsednik komisije za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri republiškem odboru Zveze združenja borcev NOV Slovenije. Dejal je, da morata biti trpljenje in mučenje naših in svobodomiselnih ljudi drugih narodov opomin vsem. Prav zato je poudaril tovariš Bukovac, ne moremo razumeti, da v Avstriji glede manjšin ne izpolnjujejo obveznosti iz avstrijske državne pogodbe in da dovolijo in celo podpirajo oživljanje nacizma. To dokazuje nedavno zborovanje sudeskih Nemcev, napovedano srečanje nekdanjih pripadnikov SS in drugo".

Na slovesnosti, katere so se udeležili tudi koroški Slovenci, so delegacije internirancev položile vence k spominskim ploščam.

Ne samo kovinski okostnjak na jugoslovanski strani Ljubelja, temveč tudi predor sam, o katerem večina turistov niti ne ve, da so pri njegovi gradnji trpeli in umirali najboljši sinovi Evrope, naj ne bosta samo spomin na tiste žalostne čase, temveč tudi opomin, da se kaj takšnega ne sme nikdar več ponoviti.

Čudni „verniki"

V boroveljski fari izhaja cerkveni list „Ferlacher Pfarrbrief", ki ga izdaja in tudi odgovarja zanj mestni župnik Josef Kanduth. V številki tega lista z dne 15. maja smo z mešanimi občutki brali sledeče vrstice „Prosimo za opravičilo vse, katerih družinska imena so bila v koledarju maš pomotoma napačno zapisana, kot na primer namesto Traunig, Travnik ali namesto Orasche, Oraže."

Iz teh par vrstic lahko sklepamo, da je bil s strani nekaterih „vernikov" na odgovornega urednika oziroma župnika izvajan pritisk.

Kljub opravičilu pa imena Traunigi in Orasche-ji ne morejo zbrisati s sveta dejstva, da so njihova imena slovenskega porekla. Vsekakor drži, da so si dotični, ki so izzvali opravičilo v cerkvenem listu, izstavili žalostno spričevalo o izredno plitvem kulturnem obzorju, ki meji na primitivnost najnižje sorte.

Že stari Rimljani so poznali tisti znani izrek: „Če bi molčal, bi ostal modrijan" tako pa . . .

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5—7

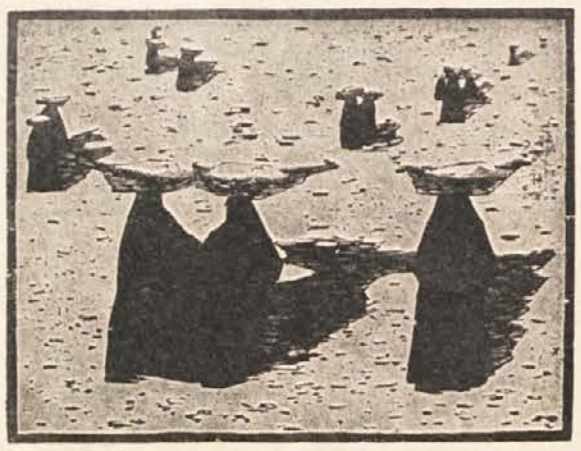

Riko Debenjak: **KRAŠEVKE** barvni lesorez (1953)

Vljudno vabimo na retrospektivo grafik

HERDERJEVEGA NAGRAJENCA 1977

prof. Rika Debenjaka

Razstava bo odprta do petka 24. junija, in sicer od ponedeljka do petka med 13. in 17. uro.

Po načelu - naredite mi deželo nemško

Na zadnji odborovi seji občine Dobrla vas so se med drugim tudi na dolgo in široko menili o pripravah za proslavo 25-letnice obstoja trga Dobrla vas, ki bo v nedeljo 7. avgusta tega leta.

Glavno besedo pri pripravljanju te jubilejne slovesnosti ima kulturni referent Uster (ÖVP). Pri naštevanju nastopajočih, ni omenil domačega slovenskega zbora, kar je bil tudi povod zato da se je slovenski občinski odbornik Wastl pozanimal, če bodo na jubilejno proslavo povabili tudi slovenski zbor. Odgovor na to vprašanje je dal Uster z **ne.** To je utemeljil s tem, da Dobrla vas, po pred nedavnim sklenjenih zakonih, ni več dvojezična občina, kar pomeni, da se bo slavje odvijalo samo v uradnem jeziku — to je v nemščini.

To je spet eden izmed številnih primerov, ki jasno priča, kam pes taco moli, in kakšne izglede imamo koroški Slovenci v prihodnosti. Niti na nedolžni jubilejni slovesnosti, ki naj bi bila praznik vseh občanov, torej tudi avtohtonih Slovencev, naša domača slovenska govorica nima več prostora.

To so sramotni sadovi sporazuma treh avstrijskih strank, ki so naše avtohtono ozemlje zdecimirale na nekaj občin na osojnih obronkih Karavank, podobno kot so to storili evropski priseljenci v Ameriki, ki so avtohtono ameriško prebivalstvo pognali v rezervate.

Ob takšnem postopanju z manjšino naj se avstrijska vlada ne čudi, da Slovenci odklanjamo sosvete narodnih skupin, ki pomenijo vse kaj drugega kot izpolnjevanje člena 7. Da ima Avstrija ob takšni manjšinski politiki upravičeno žalosten sloves v svetu, kot najbolj manjšinam sovražna, seveda ni nič nenavadnega; dejstva to potrjujejo.

SPZ obvešča

Likovna kolonija mladih „Vuzenica 77" bo letos med 21. in 26. avgustom. Ponovno se bodo mladi iz Koroške in Vuzenice združili ob čopičih in platnih, da bodo skupaj preživeli nekaj lepih dni ter da se bodo nekaj koristnega naučili in nekaj lepega ustvarili. Udeleženci kolonije naj bi bili stari vsaj 9 let. Navzgor ni omejitve. Običajno sprejemamo udeležence do 20. leta starosti. Udeležba je brezplačna. Prosimo, da se udeleženci prijavijo do 24. junija pri slovenski prosvetni zvezi, Gasometergasse 10, Celovec (tel. 0 42 22 - 32 5 50).

Paličko jezero spet zdravo

Na svetovni dan varstva človekovega okolja v nedeljo 5. junija so v Avtonomni republiki Vojvodini vrnili ljudem in naravi znano Paličko jezero. S tem dnem so Paličko jezero razglasili za odprto. Ta dan je bil povezan z mogočno slovesnostjo, katere se je udeležilo okoli 10.000 Subotičanov in njihovih gostov.

Ker je jezero v preteklosti kazalo vedno bolj znake umiranja, so leta 1971 sprejeli sklep o sanaciji jezera. Paličko jezero je ostanek nekdanjega Panonskega morja. Da bi ozdravili jezero, so izpustili umazano oziroma bolno vodo, izkopali mulj, jezero pregradili na štiri dele, postavili naprave za biološko prečiščevanje odplak, zgradili novo, 3 kilometre dolgo obalo in uredili nove plaže.

Tudi na vodno favno in floro niso pozabili. Najprej so jezero napolnili z 12 milijoni kubikov čiste vode, ki se obnavlja z nenehnim kroženjem in vsadili 300.000 raznih rib. Vse to so storili z namenom, da ponovno vzpostavijo pravo biološko ravnotežje živalskega in rastlinskega sveta. Za sanacijo oziroma ozdravitev bolnega jezera je treba odšteti 140 milijonov dinarjev.

Voda v Paličkem jezeru je spet čista, zdrava in modre barve in to vse po zaslugi 40.000 prebivalcev mesta Subotica, ki so od 1. septembra 1971 pa do 31. decembra 1974 dajali po en odstotek čistega dobička osebnega dohodka za sanacijo jezera.

Predsednik jugoslovanskega sveta za varstvo in razvijanje človekovega okolja dr. Aleš Bebler je ob otvoritvi Subotičanom izročil zlato plaketo jugoslovanskega sveta za varstvo človekovega okolja.

Sanacija Paličkega jezera ni samo velikega ekološkega pomena, temveč pomeni tudi poživitev turizma na tem območju. Hkrati je bil to tudi preizkusni kamen dobre volje Subotičanov.

S kapelškimi planinci na Ojstri

V nedeljo 5. junija je Slovensko planinsko društvo v Celovcu organiziralo izlet na znano razgledno goro Ojstro (1577 m), severovzhodno od Železne Kaple. Poleg planincev se je izleta udeležil tudi predsednik Slovenskega prosvetnega društva „Zarja" v Železni Kapli, Peter Kuhar. Vodstvo izleta so imeli kapelški planinci, med njimi prizadevna organizatorka Traudi Uršic. Zbirališče je bilo pred novim hotelom Obir v Železni Kapli.

Nekateri, ki so prvič videli to zgradbo, so bili zelo navdušeni nad arhitekturo. Tudi lega hotela sredi mesta s čudovitim pogledom na špico mogočnega Grintovca (2558 metrov), ki kuka v Kaplo, daje temu kraju še poseben poudarek in je prava atrakcija ne samo za Železno Kaplo, temveč za vso Koroško in tudi kraje onstran Karavank.

Pod vodstvom kapelških planincev smo se nato odpeljali skozi slikovito dolino Lobnik do znane domačije in gostilne pri Veglu, kjer smo pustili vozila in se začeli vzpenjati proti našemu cilju. Od Vegla vodi na vrh markirana steza (št. 606), ki pa se je v začetku nismo držali, zato je bil vzpon naravnost navzgor nekoliko mučen, zlasti za starejše letnike, saj je bil med nami tudi 72-letni navdušeni planinec Kunčič Joža iz Št. Jakoba v Rožu.

Tik pred sedlom, ki loči Ojstro od Topice na Veglovi trati (1345 m), smo dosegli markirano stezo in ji proti zahodu strmo navzgor in stalno v gozdu sledili do vrha, kjer se nam je odprl lep pogled na Kamniške planine, na bližnjo Olševo, na Peco, Obir ter v dolino Podjune, katero med drugim krasijo trije čudoviti smaragdi — Klopinjsko jezero (samo majhen del), Zablatniško in Goslinjsko jezero. Žal nam vreme ni dovoljevalo lepšega razgleda. Kljub temu smo bili tudi s tem, kar smo videli, zadovoljni. Izredno lep pogled se nam je nudil tudi na bližnje domačije, k Mikeju, Topičniku in Benetku (Vegla nismo videli, ker je v mrtvem kotu), ki so prava obogatitev oziroma popestritev slikovite lobniške doline.

Vrh Ojstre je lepo priostren nekoliko nagnjen stožec, katerega krasi lesen križ, na katerem je pritrjena skrinjica z vpisno knjigo. Bližnji pomembni vrh in sosed je Topica (1649 m). Vzhodno od sedla oziroma Veglove trate na pogozdenem grebenu, ki se vleče proti Topici je neizrazita vzpetina, kateri domačini pravijo Plešivec (v karti 1:50.000 kota 1448 m). Tam je imel partizanski štab v zadnji vojni svoj bunker. Tovariš Kuhar Peter, nekdanji partizan, nas je seznanil s trpljenjem in borbo kapelških partizanov in prebivalcev v neenakem boju z nemškimi fašisti, ki so morili in požigali kot nekdaj Turki v naši deželi (pokolj Peršmanove družine). Na povratku v dolino smo se ustavili v prijazni Veglovi gostilni, kjer so nas dobro in še poceni postregli. Veglova gostilna je najidealnejša izhodna točka za obisk Ojstre in Topice, ki sta poleg Pece in Obirja najbolj privlačna vrhova na kapelškem področju.

Na povratku domov smo Rožani obiskali še Obirski slap. V Podkanji vasi (Wildenstein) smo zapustili Rožansko magistralo in zavili v grapo Krtolovec, kjer Podkanjski potok tvori veličastni Obirski slap (Wildensteiner Wasserfall). Zadnje četrt ure je treba iti peš. Posebnost tega slapa je, da voda pada prosto preko previsne stene in da je tako za slapom (med mogočnim curkom vode in steno) možno „vandrati" oziroma se hladiti v poletni vročini. Ker se je nevarno stemnilo (čeprav je bilo zgodaj popoldne), smo jo hitro odkurili v dolino, ravno pravi čas; na vožnji proti Apačam nas je že pošteno pral dež, ko pa smo prišli domov pa je že spet sijalo sonce.

Izlet na Ojstro s kapelškimi planinci nam bo ostal v prijetnem spominu. Rožanski planinci se že sedaj veselimo na izlet na Peco, ki ga pripravlja SPD „Zarja" skupno s kapelškimi planinci. Nasvidenje na Peci!

Slovensko ladjevje narašča

Iz serije petih ladij, ki jih je piranska Splošna plovba naročila na Japonskem, je pred kratkim priplula tretja „Celje" v izolsko pristanišče, kjer so jo svečano sprejeli tamošnji domačini in delegacija celjske občine.

Gre za pet sestrskih ladij, ki imajo imena po slovenskih mestih. V naslednjih dneh bo priplula v domače vodovje tudi poslednja ladja — Kamnik. Celje, kot njene sestre, je polkontejnerska ladja in ima nekaj nad 18.000 bruto registrskih ton. Dolga je 148 metrov, široka 23, visoka pa 13 metrov. Cena ladje je znašala okoli 300 milijonov din.

Z nakupom teh petih ladij hoče Splošna plovba posodobiti slovensko trgovsko mornarico, katere število znaša trenutno 28 ladij. Kljub sorazmerno zelo majhni slovenski obali, se je tonaža zvišala na 445.000 ton, kar slovensko Splošno plovbo uvršča na drugo mesto v državi, takoj za Jugolinijo.

Letovanje naših otrok na Jadranu

Tudi letos bo skupina naših otrok letovala na morju in sicer v Savudriji. Letovanje bo letos v času od 13. do 27. julija, torej samo dva tedna in ne tri tedne kot v prejšnjih letih.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo pismeno prošnjo, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že bil na letovanju in kolikokrat. Tej prošnji je treba priložiti

- **zadnje šolsko spričevalo (1975/76)**
- **priporočilo krajevne prosvetne ali zadružne organizacije**
- **osebno izkaznico s sliko in**
- **režijski prispevek šil. 1000.— (za dokazano socialno potrebne otroke šil. 700.—)**

in vse skupaj poslati do najkasneje 30. junija 1977 na naslov: Počitniška kolonija, Gasometergasse 10, 9020 Klagenfurt/Celovec.

Vožnjo do Ljubljane in nazaj plača vsak udeleženec sam.

Posebno opozarjamo, da posameznih dokumentov ne sprejemamo. Za prijavljenega velja šele otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi dokumenti. Po 30. juniju ne sprejemamo več prijav.

Za vsakega otroka je treba poleg navedenih dokumentov oddati tudi zdravniško spričevalo, ki pa ne sme biti izstavljeno prej kot 8 dni pred odhodom skupine na letovanje. Iz zdravniškega spričevala mora biti razvidno, da je za otroka letovanje na morju priporočljivo in če je otrok občutljiv za antibiotike (penicilin i. dr.). Šele ko prejmemo to spričevalo, velja otrok za dokončno prijavljenega.

Otroci uživajo na letovanju zdravniško zaščito, ki obsega:

- **primerno sanitarno oskrbo pod vodstvom zdravnika,**
- **prvo pomoč in zdravstveno nego za lažja obolenja,**
- **ob težjih primerih takojšnji prevoz v najbližji zdravstveni zavod.**

Otroci pri počitniškem zavodu niso zdravstveno niti nezgodno zavarovani. Zato si morajo starši pri svoji pristojni zavarovalnici oskrbeti poverilni nalog za Jugoslavijo (Betreuungsauftrag für Jugoslawien), ki naj bo izstavljen za čas bivanja v Jugoslaviji.

Za osebno izkaznico otroka velja izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na morju. Otroci, ki so bili že tri in večkrat na letovanju, bodo upoštevani samo v primeru, da bo še kakšno mesto prosto. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku in po predložitvi zdravniškega spričevala dobili pismeno obvestilo in potrebna navodila.

Opozarjamo, da moremo letos sprejeti za letovanje samo 30 otrok. Zato priporočamo, da s prijavami pohitite. Sicer pa bodo otroci sprejeti po vrstnem redu prijav in po zdravstveni ter socialni potrebi!

KURENT

STARODAVNA PRIPOVEDKA

Celo nebo je milejše zasijalo in od daljnih gozdov je zahladil prijazen pozdrav. Kurent je odzdravil s pesmijo tako zvonko in veselo, da so gore zašumele od radosti in da so visoko nad poljem zapeli škrjanci, Bogu na čast in Kurentu na slavo.

Kakor se je prej izpremenila popevka, da se je iz mo litve rodila poskočnica, tako se je zdaj izpremenila še beseda sama. Bog nebeški vedi, kako se je to zaobrnilo — ne vdanosti več ni bilo, ne vzdihujočih prošenj, ne romarskih pesmi in ne litanij. Telesa, tako globoko upognjena, so se korenjaško zravnala; noge so bile gibke in lahke, kakor na plesu; oči so se prešerno smejale.

In čuj, proti nebu veselemu je vriskaje planila vesela pesem.

„Lepših fantov na svetu ni,
kot so ti mladi furmani,
ti mladi furmani!"

Prečudno lepo so bili ubrani glasovi. Kurent je natanko razločil moški, brneči bas tistega starca, ki je nosil križ; ta križ pa se ni več majal visoko nad procesijo, temveč leno se je pozibaval na rami; tudi je spoznal Kurent glas izpodrecane starke: prav tako tenak je bil in trepetajoč, kakor takrat, ko je prepeval litanije Matere božje. Nadvse prijetni in milozvočni so bili glasovi otrok in deklet; poprej, ko je vzdihovala proti nebu ihteča molitev, ni slišal Kurent mladih glasov, ob prešerni poskočnici pa so zvonki in zaupljivi vzkipeli do samih svetih nebes. In nebo se je prijazno nasmehnilo — slišalo ni ihtenja in vzdihovanja, pač pa je milostno sprejelo veselo daritev.

V hrib je šla procesija; od tam gori, iznad gozda, je že pozdravljala bela cerkev, pozdravljala je poleg cerkve bela krčma. Romarjem se je storilo ob teh pozdravih, kakor lačnemu, kadar je miza pogrnjena, kakor žejnemu, kadar je čaša napolnjena, kakor jetniku, kadar so vrata odklenjena. Njih pesem je bila prej vesela daritev, zdaj pa je bila svatovsko vriskanje. Kurent sam ni videl, kedaj in kako je bil prehitel procesijo: šel je pred njo in pred križem. In procesija sama ni videla križa več, srca niso več poznala bridkosti, noge niso čutile strme poti; kakor svetla luč je šlo veselje pred romarji in jim je kazalo pot . . .

Dolgo je hranil in spravljal siromak svoje trpljenje, dokler ni bil skedenj poln in prepoln. Nazadnje pa si je naložil to črno breme in se je napotil, da bi potožil Materi božji svojo bridkost. Ali namesto da bi stopil prednjo globoko upognjen, proseč in vzdihujoč, je skoraj zaplesal do oltarja, pokrižal se tako malomarno, da je bilo komaj križu podobno, pomolil svojo molitevco tako urno in viharno, da je izpustil najmanj polovico besed, in ko je godrnjal češčenemarije, ni mislil ne na Mater božjo in ne na svojo žalost, temveč na krčmo. Pod Marijo pa je slonel angel, tiščal je lica v pesti in je mežikal: „Bratec, saj te poznam! Nisi prišel, da bi molil in pokoro delal, ampak prišel si, da bi se brez skrbi napil in da bi zraven še odpustkov bil deležen!"

Stopili so romarji v cerkev — ali kaj bi v cerkvi, ko ni bilo v srcu bridkosti več? Pokleknili so pred oltar — ali kaj bi pred oltarjem, ko ustnice niso rade molile, ker bi rajše prepevale? — Ali je Mati božja že spotoma storila ta čudež? Vse je pozabil romar — polje ni rodilo, živina je pocepala, davki tarejo, vojska žuga . . . pa naj bo, kakor je božja volja! Romar vstane ter se napoti v krčmo. „Mati božja, ti že imaš, kar ti je treba, še meni privošči kruha in vina!" Pokriža se romar ter je vesel, da je zadobil odpustek in milost.

Ko stoji pred cerkvijo, začuti, da je lačen in žejen ter počitka potreben . . . Čudno prečudno! Polno vrečo bridkosti je nesel romar na strmi hrib, da bi tam odložil; vzdihoval je in jokal in prosil, da je bil strmi klanec že ves gladek in razmočen od njegovih solza; pa glej, ni mu ga enakega ne v žeji, ne v vriskanju!

Pobegnili so romarji iz temotne cerkve ter so se rešili v krčmo, kakor da je bila zunaj ploha in povodenj. Ne plohe ni bilo in ne povodnji, nebo je bilo brezmadežno, sonce pa se je nagibalo proti večeru. Krčma je bila pretesna, še v travo so romarji polegli, vse do strmega brega.

Najprej so pili; in Bog jim je vino tako blagoslovil, da je bila steklenica prazna, ko se je komaj nagnila; iz roke v roko je šel kozarec tako urno, da ga je trebušna steklenica trudoma dohitevala. In kolikor slašje je bilo vino, toliko lajše je bilo srce, toliko prešernejša je bila pesem. Vesela je bila od začetka, nato je bila poskočna, nazadnje je bila razuzdana. Že je oko mežikalo očesu, že se je tiho lovila želja za željo; kmalu je roka stiskala roko, kmalu že so bila ustna na ustnih. Topla in zapeljiva je bila noč.

Kurent je legel v travo, da bi se pogovarjal z zvezdami. Ali komaj je ležal, je pritajeno zašepetalo od leve strani, od desne strani, izpod gabra, izza grma; šepetanje pa je bilo kakor tiha, sramežljiva pesem o ljubezni. Ni je še natanko razumel, ko je zaslišal glas:

„Kako je mila tvoja pesem, kako je sladka noč s teboj!"

Ugledal temnožareče, proseče oči, lica rdeča, ustna kipeča in pisano ruto pod belim vratom. Pa je ovil z desnico tisti beli vrat in se je nagnil do tistih kipečih usten in do rdečih lic.

„Dolgo sem čakala nate, zmerom sem nate mislila! Dolgo in pusto je romanje, ni mu konca ne kraja; ali, oh, tako kratka je vesela noč! In ko se vzdramijo te uboge oči, je bridkost devetkrat bridkejša, nobena zvezda ne sije več temu srcu koprnečemu. Ti si prinesel veselje, ti ga ohrani na vekomaj! Objel si me s to blago roko, nikar me nikoli več ne izpusti! Tvoja pesem je segla v moje srce, da bi nikoli ne utihnila!"

Tako je prepevalo njeno hrepenenje, dokler niso ustna umolknila ob ustnih; zvezde so sijale nad njima in so jima pele svatovsko pesem . . .

Ko se je Kurent vzdramil, je hladno jutro vstajalo iznad gora. Romarji so spali kakor snopje, ki jih je bila ploha razmetala po strnišču. Upali in bledi so bili njih obrazi pod sivim nebom. Ugasnila je rdečica tudi v licih Kurentove neveste; sklenjene roke je tiščala na prsi in poihtevala je v sanjah; že je bila v njenem srcu groza prihodnjih dni.

Tiho se je vzdignil Kurent ter se je ozrl po razmetanih snopih.

„Kakšen bo vaš korak v dolino, romarji siromaki? Noga bo težka, glava bo klonila, v srcu pa žalost in strah! Ni vam bil rodoviten Marijin blagoslov; ni umrla, le zaspala je bridkost, vina in ljubezni pijana, in vzdramila se bo grenkejša in živejša. Zakaj tak je ukaz, ki še na Golgati ne bo prevržen!"

Speči romarji so slišali v sanjah njegovo črno besedo; vztrepetali so in zastokali, ko je šel mimo.

Tudi njemu je bila noga težka in neokretna, tudi njemu

Otrokov strah pred vodo je vaša napaka

Otroček tuli že dobrih pet minut. Številne kopalce na plaži to zabava, nekatere pa tudi jezi.

Otrok stoji do kolen v vodi in noče naprej vanjo. Mati ga vleče za roko kot trmastega oslička. Skuša ga opogumiti, otrok pa ji vrača z jokom; mati ga pomirja, otrok se trese od mraza, mati zmerja, otrok joče . . .

Na obali je otrokov oče izgubil potrpljenje in vpije, kolikor mu grlo da:

„Vrzi ga že enkrat v vodo, navadil se bo in pika!"

Morda je to konec koncev celo res: nekateri otroci se res navadijo. Vsi smo bili nekoč kje priče, da se je kakšen mamin ljubljenček po drastičnem plavalnem učenju opogumil in se nehal dreti ter se pričel prav tako ljubeznivo zabavati kot vsi drugi otroci. Ne smemo pa hkrati pozabiti, da so večino odraslih ljudi, ki se dandanes nenaravno boje vode, njihovi „energični" starši nekoč vrgli v vodo, ko so imeli ti nekdanji otroci dve ali tri leta. Občutek strahu, ki jih je prevzel ob tem, jih še ni zapustil, pa četudi so že zreli ljudje.

OTROK POTREBUJE VODO

Otroku strah pred vodo ni prirojen: znano je, da se dojenčki silno radi kopajo. Znano je tudi, da majhni otroci neznansko radi čofotajo po lužah — to je njihova najbolj priljubljena zabava. Igra z vodo ni za otroka zgolj zabava, temveč tudi potreba. Ni naključno, da tečejo otroci v kuhinjo ali kopalnico in tam odpirajo pipe, da bi iz njih pritekla žuboreča „živa" voda, ki ni taka kot tista v luži. Otroci so prepričani, da se je mogoče z vodo čudovito zabavati in na različne načine eksperimentirati. To malo bitje gleda, kako lahke kocke plavajo po vodni površini, pločevinasti avtomobili pa potonejo na dno, gleda, kako goba vpija vodo in jo spet „izpusti", ko pritisne nanjo . . . Tako si otrok pridobiva izkušnje in se uči.

Otroka obkrožajo zidovi, pohištvo, trdi predmeti, ki so zanje tudi neprijetni in celo pošastni. V svoji okolici more „udomačiti" le vodo in jo prilagoditi svoji domišljiji.

Otrok, ki ima priložnost, da se igra z vodo, je mnogo bolj miren in uravnovešen, zato ni nič čudnega, če si pametni starši prizadevajo, da ga čimprej navajajo na kopanje v morju ali na reki.

Zakaj pa potem mnogi otroci jočejo pri tem?

„Ko sem nekoč hitela na delo in sem nehote spustila otroka v nekoliko toplejšo vodo za kopanje kot običajno," pripoveduje mati, „se je otrok pričel od presenečenja in strahu tako jokati, da sem ves ta teden morala prepustiti kopanje otroka svoji materi. Šele čez čas je otrok pozabil na neprijetnost, ki jo je doživel po moji krivdi."

To, kar je mati doživela s pretoplo vodo, doživljajo mnoge druge na plažah s hladno. Naj se razumemo: voda ni tako hladna, da bi škodila otroku, je pa hladnejša od tiste vode, v kateri otroka vsak dan kopamo, zato povzroča pri njem neljuba presenečenja in spontane reakcije. Zavoljo prvega neprijetnega vtisa ob srečanju s to neznano, hladno vodo, se prične otrok vztrajno braniti, da bi šel globlje v reko ali morje.

Če ste naklonjeni energičnemu načinu učenja plavanja — prepričani ste, da je prav, če vržete otroka v vodo — potem se vam bo brzkone zgodilo, da se bo v otroku pojavil odpor do vode in kopanja v njej. Pazite torej pri prvem otrokovem kopanju na prostem, da ga preveč ne vznemirite, pa tudi na to, da ga preveč ne opogumljate. Otrok bi utegnil misliti, da je pred njim velikanska ovira, za katero potrebuje izreden pogum, in bi se še bolj ustrašil.

NIKOLI S SILO

Če se zavedate, da se otrok rad igra z vodo in čofota v njej, ga boste hitro sprijaznili z „resnim" kopanjem, če ne boste pretirano silili vanj. Navajajte ga nanjo postopoma.

Sedite najprej z otrokom na obalo in sprva gnetite kolačke iz peska in vode. Včasih bo kak val oplazil otrokove noge. Otrok bo tega vesel. Potem bo ta val večji in bo morda celega otroka v hipu prekril in ga vrgel po tleh. Ker se to bo zgodilo postopoma, ne bo več strahu pred vodo. Morda boste pričeli z žogo, ki se bo nenadoma odkotalila v vodo in bo treba ponjo, ali pa s kakšno gumijasto igračko, ki se ji je — kar sami — zahotelo plavanja in je odskakljala v vodo.

Tudi tu — kot povsod v življenju — se je treba mordo izogibati nepotrebnim zapletom. Ne smemo dovoliti, da se volja staršev po nepotrebnem spopada z — otrokovo voljo.

Manj hrane, več gibanja

Poleti se nam zdi vse lepše in lažje, zlasti prehrana, ki jo posebno poenostavi obilica sočivja in sadja. Toda vročina, veliko presne hrane in pomanjkanje teka za mastne in hranljive jedi vplivajo na to, da se hranimo nepravilno.

Kot splošno pravilo naj velja, da je treba poleti manj jesti in se več gibati, da se bomo okrepili po celoletnem delu.

Poleti je tudi glavno obdobje, ko otroci rastejo — v toplih mesecih rastejo — pozimi pa pridobivajo težo.

Čeprav je na voljo obilo presnega sadja in zelenjave, ne smemo jesti preveč, ker to napenja želodec in draži črevesje. V tem primeru namreč celuloza, če je je preveč, preprečuje vsrkavanje hranilnih sestavin iz drugih živil. Na piknikih, na taborjenju ali kadar potujemo in se nam ne ljubi kuhati, ne jejmo preveč kruha ali suhih mesnatih izdelkov. Kruh dovaja telesu v glavnem toploto in energijo, ne dovaja pa mu zadosti mineralnih snovi, vitaminov in beljakovin, ki jih vsebujejo mlečni izdelki, sočivje in sadje. Poleg tega kruh in suhomesnati izdelki otežujejo prebavo.

Paziti moramo tudi, da ne bomo jedli premalo mlečnih izdelkov, ker je v njih veliko kalcija, ki je v poletnem času posebno dragocen. Vitamin D, ki nastaja v organizmu pod vplivom sončnih žarkov, omogoča boljšo asimilacijo kalcija in otroci, ki rastejo, ga nujno potrebujejo.

Ne smemo preveč piti, zlasti ne hladnih pijač, ker se bomo še bolj potili in si lahko nakopljemo prebavne težave. Hladna tekočina odvzame toploto želodčnim stenam, zato se mora okrepiti dotok krvi v prebavne organe in lahko se pojavijo krči in bolečine v želodcu.

Sadje in voda v želodcu ne gresta skupaj. Če pride zgrizeno sadje v želodcu v stik z vodo, močno nabrekne. Češnje npr. povečajo obseg za 100 odstotkov. Pri normalni temperaturi 37° C, kakršna je v želodcu, se prične potek vrenja. Pri tem vrenju pa se razvijajo plini, ki povzročajo težave. Pojavi se lahko še driska in krči. Če se želodec zelo razširi, lahko želodčne stene izgubijo prožnost in se ne skrčijo. Začnejo se motnje v prebavi. Ker ti nenormalni procesi v želodcu in črevesju zelo pritiskajo na trebušno prepono, ovirajo dihanje in delovanje srca.

Zanimivo, da pri prekuhani vodi, npr. če pijemo čaj, takšnih težav ni.

Posebno nevarno je po uživanju sadja piti gazirane pijače, to je tiste, ki vsebujejo CO^2.

KOPANJE PO KOSILU!

Pravijo, da je kopanje takoj po kosilu nevarno. Posebno težko je zadržati otroke, da se takoj ne zapodijo v vodo.

Načelno bi se lahko takoj po kosilu kopali. Vloga prebave pa je bila pri nesrečah, ki so se zgodile v vodi, precenjevana. Športni zdravniki pravijo, da je važna predvsem temperatura vode. Kajti v resnici razlika med temperaturo vode in kože izzove nesrečo zaradi preobremenitve krvnega obtoka. Kopanje po kosilu torej ni nevarno, razen, če je bila hrana izredno mastna, če je bil zraven alkohol, če kdo trpi za alergijami ali za leno prebavo. Za vse druge pa je to le vprašanje privajenosti in osebne vzdržljivosti.

Po drugi strani se tudi zdi, da nasprotniki kopanja po kosilu vedo najmanj. Ne vedo na primer, da je kopanje na tešče, to je več kot 4 ure po zaužiti hrani lahko tudi zelo nevarno. Takrat je zaradi naporov sladkor v krvi že povsem pošel. Zaradi zmanjšanja sladkorja v krvi kaj hitro nastopijo slabosti.

Da boste neugnane kopalce obdržali v formi, naj njihova malica ob 10. in 16. uri vsebuje tudi kaj sladkega: sadni kolač, čokolado, marmelado, tako da bodo dobili v organizem vsaj 50 g sladkorja.

Maruša Lap

ZA DOM IN GOSPODINJO

Jagode vsak dan na mizi

Jagode so izredno aromatično sadje. Ko začenja njihova doba, se med stojnicami na sadnem trgu širi božanski vonj. Zato zadošča večkrat le nekaj plodov in na mizi že stojijo jagodne posebnosti: kreme, pijače, sladice in bovla.

JAGODE Z VANILIJEVO KREMO

Dobro oprane jagode denemo v skledo in jih posladkamo z vanilijinim sladkorjem. Pokrite naj stojijo eno uro.

Vrečko vanilijevega pudinga razmešamo s 6 žlicami hladnega mleka, dodamo 2 rumenjaka in veliko žlico sladkorja ter vrečko vanilijinega.

Pol litra mleka zavremo, odstavimo, dodamo razmešan puding in ponovno prevremo. V nekoliko ohlajeno maso zamešamo trd sneg beljakov.

V veliko skledo ali posamezne posodice porazdelimo jagode, jih pokrijemo s še toplim pudingom, k izcejenemu soku pa kanemo tik pred serviranjem nekaj limone in ga porazdelimo po vrhu.

JAGODNE PALAČINKE

Iz četrt litra mleka, decilitra slatine, 3 jajc, malo soli in potrebne količine moke pripravimo testo, ki naj počiva eno uro. Potem spečemo palačinke. Da so rahlejše, jih nalagamo v posodo, pod katero vre voda, palačinke pa med pečenjem pokrivamo s pokrovko.

Oprane jagode stlačimo z vilico in jih razdelimo. Polovico jih napolnimo v palačinke, ostale pa dodamo na žlici masla zarumenelem sladkorju in malo povremo. Porazdelimo jih po podolžnem pekaču, naložimo nanje zvite palačinke in postavimo za nekaj minut v močno ogreto pečico. Serviramo tople, po želji jih še sladkamo.

JAGODNE REZINE

Tri rumenjake umešamo s 15 dkg sladkorja in penasto maso razredčimo s 3 žlicami tople vode. Beljake stepemo v trd sneg, dodamo 10 dkg navadne in 7 dkg Gustin škrobne moke, ki smo ji primešali pol pecilnega praška, še malo limonine lupine in vse narahlo zamešamo. Podolžen pekač namažemo z margarino, potresemo z moko, testo po njem enakomerno porazdelimo in takoj spečemo.

Jagode denemo v skledo, velike prerežemo, jih pokapljamo z rumom ali kakšno drugo žgano pijačo, potresemo z vanilijinim sladkorjem in pustimo stati eno uro.

Ohlajeno testo podolžno prerežemo, pokapljamo s tekočino, ki se je nabrala v skledi, obložimo z jagodami in pokrijemo z debelo plastjo sladke, tolčene smetane. Ne pozabite na trdilo! Preden smetano pokrijemo, vrhnjo plast testa na deski razrežemo v kvadrate ali pravokotnike in zložimo na vrh. Rezine posladkamo ali obrizgamo s smetano in okrasimo z jagodami.

---

je klonila glava in tudi njegovo srce je bilo do vrha polno grenkobe.

„Doklej še boš romal, kam boš priromal, suženj? Ali je tvoj cilj gora poveličanja, ali je gora poslednjega trpljenja? . . ."

Ves žalosten je stopil Kurent v dolino; šel je in šel, pa se je pridružil drugim romarjem, ki niso prepevali pobožnih pesmi in tudi ne molili Marijinih litanij.

Došel jih je na prašni cesti, že blizu kraj mesta. Težke cule so nosili, život je klonil v pas. Obrazi so bili opaljeni od sonca, nobeno oko bi ne razločilo, če so mladi ali stari, zakaj temni in grenki so bili vsi do zadnjega. Debel prah je bil na suknjah, na licih, na očeh.

Kurent sam se je prestrašil.

„Kaj sem došel procesijo, ki se je napotila naravnost na Golgato?"

Stopil je do starca, ki je težko sopel.

„Kam?" je vprašal Kurent. Vprašal je, pa je sam že vedel odgovor v svojem srcu.

„Le na pot, le na pot, kamorkoli! Kadar odpre jetnik železna vrata — ali vpraša, kam da cesta drži? Le iz ječe, le iz trpljenja — pa komorkoli!"

Kurent je pogledal vso procesijo od začetka do konca; videl je starce in otroke, fante in dekleta; in na vseh obrazih je bilo napisano: „Le odtod, le iz ječe, pa kamorkoli!"

„V Ameriko!" je rekel starec.

„Na Nemško!" je rekel fant.

„Kamorkoli!" je reklo dekle.

Težko je stopal korak, život je klonil, potna in prašna so bila lica.

Pa je starec govoril, kakor da bi prepeval žalostno pesem:

„Šestdeset let življenja, šestdeset let trpljenja, vedro je polno! Gnojil sem to zemljo s krvjo iz svojih ust, s solzami iz svojih oči, s potom od svojega čela, pa mi ni rodila kruha. Morda je dežela na svetu, ki je bolj blagoslovljena; ali če je ni — smrt je tolažnica doma in drugod!"

Rekel je fant:

„Zbogom, ti črna domovina, ti lačna in žejna mati, ki stojiš na pragu, gledaš za svojimi sinovi in si ne upaš, da bi jih klicala! Nate bom mislil, dokler bo še v srcu kaplja krvi. Če umrješ, bom za mašo dal in te bom hranil v zvestem spominu; če pa se kdaj povrnem, ti prinesem kruha in vina, mašne bukve in pisano ruto. Vse sem ti dal in vse bi ti dal, le svoje mladosti ti dati ne smem!"

Dekle je reklo:

„Ne glej me tako žalostno, ti lepa domovina, nikar se ne jokaj ob slovesu! Dala sem ti srce in vse najmilejše misli — zakaj bi terjala, o domovina, še moja rdeča lica in moja mlada leta? Kakor zadnja postelja si, domovina, in kakor pokopališče: v daljne kraje se napoti romar, da užije življenje; povrne se k tebi, kadar je bolan, večnega počitka željan!"

Kurent je poslušal te pesmi in grenko se mu je storilo pri srcu. Nikoli še ni videl domovine tako puste in žalostne; kamor se je oko ozrlo — samo sivo, od neprijaznega sonca opaljeno kamenje; gomila ob gomili, brez konca. Žgalo je sonce z neba, Kurenta pa je zeblo od groze.

Cesta se je nagnila, spustila se je v breg. Globoko doli, tam daleč v sončni svetli megli se je zalesketalo mesto. In za mestom — pripogni se koleno; obstrmi, oko; beseda, blagruj Gospoda! — za mestom brezkončno morje, veselje brezkončno, brezkončna svoboda! Kakor okamenela je procesija — vse oči so zamaknjene hlepele v daljavo, zakoprnela so srca v odrešenje. Takrat, v najvišjem hrepenenju, so romarji občutili in spoznali vso svojo bridkost.

„Odtod — pa če v smrt ali v paradiž!"

In Kurent sam je vzkliknil z njimi:

„Na pot! Še črna smrt bi bila temu srcu paradiž!"

Šel je pred njimi kakor apostelj pred učenci. In njegove gosli so pele.

„Na pot! Nič ne izprašuj — ali na desno, ali na levo, ali na sever, ali na jug! Ne vprašaj, romar, za ljubezen, ne za vdanost, ne za zvestobo; le eno imaš, kar je tvoje; to ohrani: življenje! Vse si izgubil, vse si zapravil, gol si in lačen; reši to zadnje bogastvo, ne mudi se, beži!"

Lahke in urne so bile romarske noge, veselo upanje jih je priganjalo. Oči so bile svetlejše, zvedrila so se lica.

„V Ameriko!"

„V odrešenje!"

„Kamorkoli!"

Pesem, mladost, upanje — kakor svetel plamen je planilo do neba. Več ni bilo nagubanih lic, ne objokanih oči, ne trepetajočih nog. Napotili so se bili črni pogrebci; ko so prišli do cilja, so bili beli svatje. Sonce pred njimi in brezkončna svoboda, za njimi ječa in noč.

„Na barko! Na pot! . . .

Kurent je gledal za njimi, za veselimi romarji, ki so jadrali v deveto deželo, Še je slišal njih vriskanje, še je videl sončna jadra. Ali prišel je po nebu siv oblak in je zasenčil barko. In takrat je Kurent videl: oči romarjev, življenja željnih, so bile vse solzne, strmele so na puste laze, na goli kamen. In slišal je Kurent njih pesem: „Še zadnjikrat se nam nasmej, o domovina, uboga, nadvse ljubljena! Nasmej se nam mrtvim! Kaj je brez tebe veselje, mladost in življenje?"

Temnejši je bil oblak, vsa črna je bila barka. Oči so ugasnile, pesem je utihnila; v sivo meglo je utonila barka — tako utone upanje v bridkosti.

Kurent je pokleknil, z vsem životom se je zgrudil, udaril se je s čelom na sivi kamen.

„Zemljica, zemljica, mati! Če nimaš kruha, daj mi kamen; še ob kamnu bom prepeval!"

○

Tisto noč, ko se je Kurent v samoti razjokal, so planile temne sanje čez slovensko deželo. Oči so se nenadoma odprle in so obstrmele, lica so obledela in mraz je segel v srce.

Žarko je sijala mesečina. Izza tujih gora pa je vzdignila senca tako mogočna, da je zatemnila vse nebo. Sama smrt je bila, črna in gola, na glavi pa je imela veseljaški klobuk. S silnimi koraki je šla od hriba do hriba, v levici je zibala gosli, v desnici je držala lok. In njena pesem je bila kakor posmehovanje ubogim, zaničevanje žalostnim, zasramovanje upajočim. Trdo je šla od hriba do hriba in njene noge so bile do kolen oškropljene od nedolžne krvi. Kamor je stopila, so se bajte rušile, je trava venela, so padali gozdovi.

Za njo pa je stopal, natanko po njenih stopinjah je hodil bosjak nebogljenec. Hlače so mu segale komaj do kolen in prevezane so bile z vrvjo, na cesti pobrano. Gologlav je bil in golorok, v lica bled in bolan; pod pazduho je tiščal harmoniko. Njegove oči so gledale žalostno in solza za solzo je kapala iz njih. Kamor je taka solza kanila, je vela trava ozelenela, so gozdovi zašumeli, so mrtve bajte čudežno oživele.

Šla je senca s silnim korakom preko vse dežele; tisoč plahih oči je strmelo nanjo, tisoč prestrašenih src je molilo. Obadva, smrt in godec, sta tiho utonila v daljno noč. Hladen veter je zapihal od severa, zamolklo je v gozdovih zabučalo . . . Kaj je že minila polnoč? Kaj je čas in ura, da se izpolni to trudno tisočletno hrepenenje? . . . Glej, oko, razveseli se in upaj — ali se ne drami zarja na izhodu? . . .

(Konec)

NACIONALIZEM IN PROTISLOVENSTVO

Nemškonacionalni koroški pogledi

na protifašistični boj koroških Slovencev

Za spoznavanje nemškonacionalnih pogledov dela avstrijske družbe na slovensko koroško vprašanje je še zlasti poučen pogled teh krogov na protifašistični boj koroških Slovencev ter celotnega slovenskega naroda, saj se v njem zrcalijo tako preostanki rjave preteklosti kot vse tisto, kar je prinesla povojna hladna vojna, namreč protikomunizem, ki ga na avstrijskem Koroškem povezujejo še s protislovenstvom. Temu pogledu bomo v našem zapisu sledili za čas po podpisu pogodbe o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije (avstrijske državne pogodbe), podpisane 15. maja 1955 in v tej luči ocenjevali demokratičnost dela sedanje avstrijske družbe.

Značilno je, da so slovenski nasprotniki že leta 1953 razstrelili spomenik postavljen na grobu več deset slovenskih borcev, padlih na Svinji planini. Njihov skupni grob je, kot vemo, v Št. Rupertu pri Velikovcu. Čeprav je bilo jasno, v katerih in v kakšnih krogih je treba iskati zločince, ki jim niso sveti niti grobovi borcev proti fašizmu, jih pristojne oblasti niso nikoli našle. Nedvomno pa je tudi ta razstrelitev eden vzrokov, da je v pogodbo o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije prišlo posebno določilo, po katerem je Avstrija dolžna skrbeti za grobove padlih protifašistov zavezniških držav, pa tudi skrbeti za spomenike, postavljene v vojaško slavo zavezniških armad. Kako Avstrija danes izpolnjuje to določilo, je v zadnjih letih zgovorno pokazala skrunitev vrste grobov padlih slovenskih protifašistov ter razstrelitev partizanskih spomenikov v Robežu in na Komelju.

Za pogled nemškega koroškega nacionalizma na protifašistični boj koroških Slovencev ter na slovensko vprašanje sploh je poučen zapis, ki je izšel v enem od koroških listov dobro leto po podpisu avstrijske državne pogodbe. V njem beremo, da se večinski narod v šolskem vprašanju (mišljena je bila takratna obvezna dvojezična šola) pusti diktirati od majhne slovenske manjšine. Tej je list med drugim pripisoval nelojalnost ter pri tem omenjal stike manjšine s komunistično Jugoslavijo, od koder naj bi manjšina dobivala zadevne ukaze. Velikovško razstrelitev je zapis skušal pripisati reakciji večinskega življa, ki da se čuti „tlačeno" od Slovencev.[1] Značilno je tudi, da je desničarski tisk obsojal pripravljenost uradne Avstrije, da obnovi razstreljeni spomenik, pa tudi to, da je bila vrsti slovenskih koroških borcev ter njihovim svojcem priznana ustrezna pokojnina.[2]

Plastičen odgovor, iz kakšnih krogov izhaja del južnokoroških nemških „nacionalcev", daje več opozoril znanega vodje Bunda der Kärntner Windischen dr. Valentina Einspielerja. Potem, ko so ga Slovenci opozorili na njegovo slovensko poreklo, se je Einspieler v desničarskem tisku ogradil od takih opozoril ter pokazal na ločnico med njegovo družino ter med ostalimi Einspielerji v rodni Zgornji Vesci. Tako poudarja, da je bila družina vulgo Sramsičnik med drugo vojno nasilno izseljena, po vojni pa je aktivno sodelovala s „titovci" (naprednimi Slovenci). Dva sinova družine s hišnim imenom Volt sta se morala po drugi svetovni vojni umakniti v Jugoslavijo. O tretji družini vulgo Črnej pa beremo, da je njen sin pobegnil iz nemške vojske k partizanom, bil kasneje ujet ter končno obsojen na dosmrtno ječo. Dva nadaljnja sinova družine — nadaljuje Einspieler — pa pripadata „titovski" skupini koroških Slovencev. Nasprotno s tem pa so slovenski partizani marca leta 1944 justificirati njegovega očeta.[3] Pri tem Einspieler pozablja dodati, da je bil njegov oče funkcionar nacističnega režima (krajevni kmečki vodja, Ortsbauernführer), vzrok njegove likvidacije je bila očitno njegova strankarska funkcija.[4] Kot vidimo, gre res za bistveno razliko; na eni strani družina funkcionarja nacističnega režima in na drugi slovenski protifašisti. Po Einspielerju naj bi bila justifikacija vzrok njegove „vindišarske" pripadnosti.

Značilno je, da je našlo v tem času v desničarskem koroškem tisku negativen odmev dejstvo, da so se po koncu vojne zavezniška sodišča ukvarjala tudi z zločini, ki so jih storili pripadniki nemške vojske v boju s partizani, pri čemer najdemo trditev, da je bilo partizansko bojevanje v nasprotju z znanimi haaškimi konvencijami.[5] Ob pripravah znanega procesa proti pripadnikom beneške čete v Italiji pa najdemo očitek, da v nasprotju s temi slovenskimi partizani uživajo koroški partizani posebne ugodnosti.[6] Glasilo jugoslovanskih volksdojčerjev v Avstriji pa je ob tej priložnosti pisalo, da bi „nekdanji prebivalci Koroške (mišljena je očitno Mežiška dolina) in južne „Štajerske na vsak način pozdravili", če bi tudi v Avstriji prišlo do podobnih procesov proti partizanskim enotam.[7] Sledili so protesti proti avstrijski pripravljenosti, da obnovi velikovški spomenik (spomenik so kasneje res obnovili, vendar v drugačni obliki in brez opozorila na njegov protifašistični značaj). Značilno je tudi, da so nemškonacionalni krogi nasprotovali obisku delegacije „jugoslovanskih komunističnih organizacij" ob odkritju spominskega obeležja na grobu narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta.[8] Osrednje glasilo svobodnjaške stranke je dalje nastopalo proti temu, da se „z uradne strani dopušča, da se s spominskimi ploščami časti partizanske ‚junake'"[9] ter pri tem poudarjajo, da je bil Pasterk „nemški oziroma avstrijski" državljan. O napadu na Mežico aprila 1943, ko je Pasterk padel kot komandant prvega koroškega bataljona, pa beremo, da je bil ta napad na „neoboroženo prebivalstvo južnokoroškega kraja, ki je pravkar prisostvovalo kinopredstavi, pri čemer je bilo z revolverskimi streli ubito šest nemških civilistov".[10] S tem pa zadeva še ni bila končana, saj je burjo nemškega koroškega nacionalizma zbudila prihodnje leto napoved postavitve spomenika, posvečenega 140 žrtvam nacizma na železnokapelskem pokopališču. Za koroško politično stvarnost je značilno, da je kot prvo usmerila napad na spomenik koroško socialistično glasilo Die Neue Zeit, vzrok napadu pa naj bi bile govorice, da bo spomenik odkrit 10. oktobra, na obletnico koroškega plebiscita.[11] Postavitvi spomenika je nadalje nasprotoval celovški ordinariat. Končno je bil spomenik postavljen konec oktobra leta 1960, vendar na zahtevo cerkvenih oblasti le z imeni žrtev ter brez opozorila na njegov značaj.[12] Tisk je še pisal, da so varnostni organi (vsaj v začetku) „dan in noč varovali spomenik",[13] kar pa ni oviralo slovenskih nasprotnikov („neznanih elementov"), da ne bi konec maja 1961 spomenik razbili.[14] Kot vidimo, znana skrunitev partizanskih grobov v sedemdesetih letih ni nič novega, sicer pa je bil prvi partizanski grob po podpisu pogodbe o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije oskrunjen na boroveljskem pokopališču že leta 1957.[15]

Morda je za poglede desničarske ljudske stranke na protifašistični boj na Koroškem več kot poučna polemika takratnega koroškega predsednika te stranke Karla Schleinzerja. V polemiki s koroškim deželnim glavarjem Ferdinandom Wedenigom, ki je opozarjal, da je med vojno materialno podpiral slovenske partizane, je Schleinzer najprej ponosno zapisal, da je bil med drugo svetovno vojno „z mladino na fronti", kjer je izpolnjeval svojo vojaško dolžnost „enako kot milijoni ostalih kameradov". Zatem je poudaril, da bi bilo bolje, če bi Wedenig „opustil" spomin na pomoč slovenskim partizanom „v času, ko smo se borili na fronti" ter se ob tem skliceval na grozote partizanskega bojevanja.[16] Značilno je še, da je zbudilo viharne proteste nemškega koroškega nacionalizma prikazovanje nekega italijanskega filma z jugoslovansko partizansko problematiko, še zlasti pa je slovenske nasprotnike pogrelo dejstvo, da je bil del filma očitno posnet v Celovcu.[17]

Za odnos koroške nacionalistične desnice do narodnoosvobodilnega boja koroških Slovencev v tem času je dalje značilna skupna zahteva ljudske in svobodnjaške stranke, postavljena v deželnem zboru, da je treba „omejiti doklade, ki jih dobivajo ranjeni partizani (ter) vdove in sirote padlih paritzanov".[18] Za odnos teh krogov do nacističnega režima pa vsekakor izstopa zapis, po katerem so partizani skušali „organizirati slovensko prebivalstvo v upor proti legalnim avstrijskim(!) oziroma nemškim oblastem". Zapis dalje označuje varstvene in vojaške oblasti tretjega rajha za „avstrijsko oziroma nemško policijo, orožništvo in vojaštvo" — pač zanimivo ter istočasno poučno gledanje na položaj Avstrije in Avstrijcev v tretjem, nacističnem rajhu. Po tem gledanju, ki na strani nemških koroških nacionalistov ni osamljeno, se je po zlomu nacizma vrnilo iz izgnanstva celo več slovenskih izgnancev, kot so jih bili leta 1942 nacisti pregnali,[19] saj bi koroški nemški nacionalizem najraje videl, da bi se ne vrnil noben pregnani Slovenec! Po drugi strani pa najdemo v tisku te vrste zagovarjanje ustaške politične emigracije.[20]

Nemškonacionalna gonja proti protifašističnemu boju koroških Slovencev seveda ni ostala brez odmevov, ki so se kmalu pokazali v skrunjenju partizanskih grobov. Nekaj teh skrunitev smo že omenili. 4. junija 1968 so na primer nemški nacionalisti znova oskrunili obnovljeni velikovški spomenik. Da je bil sedaj v ozadju te in podobnih akcij Kärntner Heimatdienst kot osrednja koroška protimanjšinska organizacija, je več kot očitno. Na to kaže že dejstvo, da je KHD v tem času protestiral pri deželnem glavarju proti prireditvam koroških partizanov ter jih celo označeval za „nezaslišano izzivanje koroškega prebivalstva", pri čemer je protislovenska organizacija imela v mislih spominsko svečanost ob petindvajsetletnici usmrtitve trinajstih Slovencev iz območja Sel in Železne Kaple. KHD je zanikal, da bi se koroški partizani borili proti nacizmu, ampak jim vztrajno očital, in to dela še danes, iredentizem ter prizadevanje za priključitev južne Koroške matičnemu narodu.[21]

Leta 1969 pa najdemo trditev, da je partizanski boj „kot je znano" po ženevskih konvencijah prepovedan. Tega pa se med drugo svetovno vojno niso držali „niti Rusi, niti ostale komunistične države", čeprav so konvencijo priznale. Koroški nacionalistični tisk je ob tem „v določenem smislu" sicer imel razumevanje za to, da se nek narod z vsemi sredstvi („tudi z nedovoljenimi") stavi v bran. Pač pa je naletelo na obsodbo dejstvo, da so bili med slovenskimi partizani na Koroškem tudi domačini, o protinacističnem boju na Koroškem pa izvemo, da je bil vendarle ta boj v glavnem usmerjen proti civilnemu prebivalstvu, ne pa proti rednim enotam nemške vojske. To naj bi bil tudi vzrok napadom nemških nacionalistov na partizansko proslavo „Štajerska in Koroška v borbi", ki je bila 27. aprila 1969 v Velenju.[22] O protifašističnem geslu „Smrt fašizmu!" pa je varnostni ravnatelj za Koroško Bacher leta 1971 poudaril, da se je to geslo pojavilo na Koroškem šele konec druge svetovne vojne, ko so jugoslovanski partizani javno zahtevali odcepitev južne Koroške od Avstrije,[23] s čimer je očitno skušal protifašističnemu geslu pridati značaj iredentizma.

Napadom take vrste je sledila dvakratna skrunitev groba padlih borcev v Grebinju 21. februarja in 21. maja 1971. Pa tudi sicer je zbujalo hudo kri dejstvo, da je Zveza koroških partizanov v tem času postavila spomenik na grobu padlih borcev na žrelskem pokopališču. Značilno je, da so tamkajšnji slovenski nasprotniki celo sestavili posebno delegacijo (njeni člani so bili tudi „visoki" občinski možje), ki je protestirala proti postavitvi spomenika. Tisk je še poročal, da so v Žrelcu mnenja, da uvodoma omenjena določila državne pogodbe ne veljajo „za postavitev novih (partizanskih) spomenikov".[24] Potem ko nacionalisti niso dosegli odstranitve spomenika, so vendarle že v prihodnjih dneh (19. junija) spomenik oskrunili ter ga celo opremili s kljukastimi križi.

S tem stvar še ni bila končana. Sledila je seja žrelskega občinskega sveta, na kateri je tamkajšnji župan, član ljudske stranke, predlagal sprejem sklepa, po katerem zadevno določilo državne pogodbe (člen 19) ne velja za „partizanske spomenike". Iz poročila je videti, da so socialisti nasprotovali tej zahtevi ter celo zapustili sejo občinskega sveta; tisk je celo pisal, da so (pobudniki) skušali sejo občinskega sveta spremeniti v protestno zborovanje krajevne skupine Zveze koroških brambovcev (Abwehrkämpferbunda, organizacije, ki združuje koroške plebiscitne bojevnike in njihove potomce, organizacija je tudi ustanovna članica Kärntner Heimatdiensta).[25] Poročilo tudi kaže, v katerih krogih bi morala varnostna oblast iskati skrunilce tamkajšnjega groba, značilno pa je, da ti niso bili vse do danes odkriti. — 12. avgusta je sledila skrunitev partizanskega spomenika v Reberci pri Železni Kapli.[26]

Značilno je tudi, da najdemo v koroškem nemškonacionalnem tisku trditve, da vidi „koroško avstrijsko usmerjeno prebivalstvo (v očitnem nasprotju z iredentističnimi Slovenci) v postavitvi partizanskega spomenika slavljenje partizanskega boja, ki je bil usmerjen na prisilno priključitev južne Koroške Jugoslaviji".[27] V tisku najdemo sedaj napade na postavitev „kakih" 50 spominskih obeležij na grobove padlih slovenskih protifašistov, in najbrž ni naključno, da je bil ob koroškem meščanskem tisku pobudnik napadov take vrste Kärntner Heimatdienst in krogi okrog njega. Vzdušje, ki ga je v tem času ustvarjal nemški nacionalizem, je že 19. septembra 1973 odmevalo tudi zunaj koroških meja z že 19. septembra 1973 odmevalo tudi zunaj koroških meja z že omenjeno razstrelitvijo spomenika, postavljenega na mestu zmage Kranjčevega bataljona nad številčnejšim sovražnikom v Robežu nad Apačami. Očitno je, da so nemški nacionalisti enoglasno pozdravili ta zločin, njihov tisk pa je celo prinesel trditev nekega bralca, da se „postavitev ter nega partizanskih spomenikov more na Koroškem označevati za brezobzirnost, kol (potisnjen) v meso (ter) iskra ob sodih smodnika".[28]

Podčrtati je tudi treba, da je Kärntner Heimatdienst kot soustvarjalec protislovenskega vzdušja na Koroškem prihodnje leto protestiral proti spominski svečanosti na grobu žrtev nacizma v Svečah. Protimanjšinska organizacija je celo zahtevala, da pristojno okrajno glavarstvo v Celovcu prepove prireditev; to zahtevo je protimanjšinska organizacija utemeljevala s trditvijo, da je delovanje Zveze koroških partizanov v nasprotju z avstrijsko ustavo(!).[29] Do prepovedi svečanosti sicer ni prišlo, vendar so pristaši KHD skušali s protislovenskimi in protipartizanskimi napisi in plakati motiti prireditev; kot vse kaže, je bila s heimatdienstovo akcijo povezana tudi študentska organizacija ljudske stranke.[30] Pač pa so koroški nemški nacionalisti uspeli preprečiti skupen sestanek predstavnikov naprednih bojevniških organizacij Avstrije, Italije in Jugoslavije. Pobudnik zbora je bilo osrednje predsedstvo organizacije avstrijskih vojnih žrtev, zbor sam pa naj bi bil na Koroškem. Vendar je bila že sama vest, da bi se zbora udeležili tudi slovenski partizani, iskra v sod koroškega nacionalističnega smodnika, zaradi česar je bil zbor odpovedan in preložen „na kasnejši čas".[31] Še zlasti značilna pa je bila v tem času izjava takratnega avstrijskega zunanjega ministra Rudolfa Kirchschlägerja, s katero je zanikal slovenski boj na območju sedanje avstrijske Koroške. Po njegovem naj bi do tega boja prišlo šele tik pred koncem druge svetovne vojne, sicer pa je zavračal vsakršno „partizansko delovanje v letu 1944".[32]

Med pokazatelje vrednotenja rjave preteklosti spada poleg zborovanj veteranskih organizacij, tudi tistih, ki združujejo nekdanje esesovce (na primer poleti 1976 v Kotmari vasi in v Št. Jakobu v Rožu), ali pa znana izjava koroškega deželnega glavarja Leopolda Wagnerja, dana tik pred deželnimi volitvami leto dni poprej, po kateri je bil v mladosti „pripadnik Hitlerjeve mladine, in to na visokem položaju". Sem spadajo tudi ponovne skrunitve partizanskih grobov, kot na primer junija 1976 v Kotmari vasi ter tik pred diskriminacijskim „štetjem posebne vrste" v noči od 30. na 31. oktober razstrelitev partizanskega spomenika na Komelju. Za del avstrijskega meščanskega tiska je značilno, da je skušal razstrelitev pripisati Jugoslovanom, češ da imajo le oni interes vznemirjati nacionalni mir v deželi, in to tik pred „ugotavljanjem" manjšine. Še pred tem pa so nemški nacionalisti zagrozili razstreliti Schnablovo domačijo v ziljskih Draščah, v kolikor bi na njej Zveza koroških partizanov odkrila ploščo v spomin na najzahodnejši boj slovenskih partizanov na Koroškem.[33]

Še bolj zgovorna za koroško nacionalistično ozračje pa je bila protislovenska demonstracija v Celovcu 30. junija 1976, ob izročitvi jugoslovanskih vojaških odlikovanj koroškim partizanom. Pred celovško mestno hišo, kjer je bila podelitev, se je ob tej priložnosti zbralo 130 razgrajačev, ki so nekaznovano zmerjali odlikovance s sramotilnimi izrazi kot „morilci" in podobno.[34] Značilno je tudi, da je koroški nacionalistični tisk napadel obnovo pred tremi leti razstreljenega spomenika v Robežu nad Apačami,[35] pa tudi to, da se je koroški deželni glavar v zadnjem času zavzel za prepoved postavljanja partizanskih spomenikov kot tudi tistih, ki jih postavlja Kärntner Heimatdienst in vanj vključene organizacije. Značilno je, da se je Wagnerjevemu mnenju pridružil tudi avstrijski kancler Bruno Kreisky ter s tem izenačil spomenike, postavljene v spomin na protifašistične borce, s spomeniki koroškega nemškega nacionalizma.[36]

dr. Tone Zorn
(Borec, 1/1977)

Opombe

1 Allgemeine Bauern-Zeitung, 7. julij 1956, št. 27
2 Salzburger Nachrichten, 17. oktober 1956, št. 241
3 Volkszeitung, 13. februar 1957, št. 37
4 Zadevno dokumentacijo hrani arhiv inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani
5 Südost-Tagespost, 6. april 1957, št. 81
6 Allgemeine Bauern-Zeitung, 14. september 1957, št. 37
7 Neuland, 7. marec 1957, št. 10
8 Neue Front, 23. maj 1959, št. 21
9 Neue Front, 27. junij 1959, št. 26
10 Neue Front, 31. oktober 1959, št. 43
11 Die Neue Zeit, 4. oktober 1960, št. 228; Volkswille, 13. oktober, št. 235
12 Kleine Zeitung, 3. november 1960, št. 252
13 Die Neue Zeit, 17. november 1960, št. 264
14 Unterkärntner Nachrichten, 2. junij 1961, št. 22
15 Slovenski vestnik, 15. nov. 1957, št. 46
16 Volkszeitung, 9. februar 1960, št. 32
17 Prim. Kärntner Tageszeitung, 29. oktober 1960, št. 43
18 Kärntner Nachrichten, 22. julij 1960, št. 45
19 Kärntner Nachrichten, 19. januar 1963, št. 3
20 Na primer Volkszeitung, 14. marec 1964, št. 62
21 Die Kameradschaft, 1968, št. 8
22 Prim. npr. Unterkärntner Nachrichten, 19. april 1969 ter Kärntner Nachrichten, 19. april 1969, št. 16
23 Die Presse, 10. februar 1970, št. 6853
24 Volkszeitung, 18. junij 1971, št. 135
25 Kärntner Tageszeitung, 25. junij 1971, št. 141
26 Naš tednik, 19. avgust 1971, št. 34
27 Volkszeitung, 8. september 1973, št. 205
28 Volkszeitung, 21. september 1973, št. 216
29 Volkswille, 2. februar 1974, št. 28
30 Prim. Volkswille, 5. februar 1974, št. 30
31 Kärntner Tageszeitung, 9. februar 1974, št. 33
32 Prim. Die Presse, 10. april 1974
33 Delo, 26. avgust 1976, št. 199
34 Profil, 17. avgust 1976, št. 34
35 Kärntner Nachrichten, 30. oktober 1976, št. 42
36 Arbeiter-Zeitung, 22.november 1976, št. 313

Protimanjšinska politika
gre vzporedno z oživljanjem neonacizma

V Salzburgu so imeli aktivisti tamkajšnjega Solidarnostnega komiteja sestanek, ki je bil po eni strani posvečen trenutnemu stanju manjšinskega vprašanja, po drugi strani pa širšemu vprašanju pojavov neonacizma v Avstriji.

O trenutnem stanju manjšinskega vprašanja s posebnim ozirom na koroške Slovence je udeležence seznanil član predsedstva NSKS Karel Smolle, ki je dejal, da odredbe o topografskih napisih in slovenskem uradnem jeziku ne pomenijo koraka naprej, marveč predstavljajo „legalno" uničenje slovenskega naselitvenega prostora. „Kajti ni mogoče govoriti o pospeševanju manjšine, še manj pa o kaki izpolnitvi člena 7, če vlada ob podpori treh parlamentarnih strank zmanjša avtohtono ozemlje koroških Slovencev na eno četrtino." Zato je tudi razumljiv odpor proti takšnemu reševanju manjšinskega vprašanja, pri čemer je razveseljivo, da povsod v Avstriji prodira spoznanje, da se reševanje manjšinskega vprašanja ne tiče samo manjšine, ampak da je državna pogodba z njenim členom 7 zadeva vseh Avstrijcev, ki jim je pri srcu protifašistična osnova avstrijske republike.

Asistent salzburške univerze Hans Haas pa je govoril o vprašanju neonacizma. Znanstveno dognano in z izčrpno dokumentacijo podkrepljeno je analiziral tako imenovani tradicionalni nacizem, ki je imel svoj višek v tretjem rajhu, pa tudi oživljajoči se neonacizem, ki ga srečujemo danes v Avstriji in tudi drugod. Na Koroškem sta udomačeni obe obliki nacizma, je menil predavatelj, ki je opozoril, da je neonacizmu po podpisu državne pogodbe uspelo vedno bolj krepiti svoj položaj, ker politične stranke kljub tedaj še obstoječi določeni antifašistični miselnosti niso ničesar ukrenile proti takemu razvoju. Danes stranke niso več kos tem krogom, ampak so same že prežete s takim duhom; v tej luči je treba videti tudi njihovo kapitulacijo v manjšinskem vprašanju.

V diskusiji je bilo med drugim osvetljeno tudi zadržanje koroške cerkve v manjšinskem vprašanju. Pri tem je bila ugotovljena določena ambivalentnost, se pravi razdvojenost na „podpiranje šibkejšega" na eni in „upoštevanje politične stvarnosti" na drugi strani. Ko so razpravljali o minulih in bodočih dejavnostih, so poudarili, da bo Solidarnostni komite v Salzburgu še naprej podpiral pravični boj koroških Slovencev.

Spoštovanje državne pogodbe

(Nadaljevanje z 2. strani)

Vendar smo preživeli nasilje nacizma in preživeli bomo tudi sedanjo dobo nacističnega pritiska."

Prav tako so člani komisije spoznali „razmere" v posameznih krajih, ki so jih obiskali med svojim bivanjem na Koroškem. V ta okvir sodi obisk naših prireditev (npr. razstava v „Auli slovenici" ali zaključna prireditev v Dijaškem domu SŠD); v Bilčovsu so bili prijetno presenečeni, ko jim je župan Hanzi Ogris problematiko domače občine tolmačil v obeh jezikih; značilnosti današnje „koroške stvarnosti" pa jim je morda posebno prepričljivo ilustriral slovenski občinski odbornik škocijanske občine Franci Picej, ki jim je na tovariškem srečanju pri Lucu orisal razvoj narodnoosvobodilne borbe in jih seznanil z ogromnimi žrtvami, ki smo jih dali koroški Slovenci v tej borbi. Posebej je opozoril na tozadevni prispevek domače občine, za katero pa danes trdijo, da v njej ni več Slovencev. In je dodal, da so v njihovi občini imeli župana, ki je vodil „tafelstürmerje" in da je v tej občini prišlo tudi do znanih izgredov proti slovenskim mladincem, tako da je občina Škocijan res že postala pravo središče nemških nacionalistov in protislovenskih ukrepov.

Prišli smo, da odkrito povemo, kaj mislimo, je dejal vodja komisije generalpolkovnik Boško Šiljegovič. In je tudi odkrito povedal: da je v interesu obeh držav, če se med njima uspešno razvijajo odnosi in sodelovanje na vseh področjih; „vendar pa to ni mogoče, če se ne izpolnjujejo obveznosti iz državne pogodbe"!

Brezplačne počitnice v matični domovini Sloveniji

Zveza slovenske mladine organizira v sodelovanju z NEDELJSKIM DNEVNIKOM, „VIATORJEM" in ZVEZO PRIJATELJEV MLADINE SLOVENIJE letovanje otrok iz Koroške v krogih družin v matični domovini. Namen takih počitnic je, da bodo naši otroci izpopolnili znanje slovenščine in spoznali lepote Slovenije. Poleg tega, da bo Vaš otrok spoznal nove prijatelje, je naš namen tudi ta, da se tudi starši otrok med seboj spoznajo in navežejo stike iz katerih naj zraste trajno sodelovanje staršev in otrok z obeh strani Karavank.

ROK LETOVANJA: od 29. julija do 12. avgusta 1977

Prevoz iz Celovca do Ljubljane bo prevzel „VIATOR", za sprejem na meji in v Ljublani bo poskrbela ZVEZA PRIJATELJEV MLADINE, med počitnicami pa bo letovanje otrok spremljal NEDELJSKI DNEVNIK.

PRIJAVA (POČITNICE V MATIČNI DOMOVINI)

ime in priimek staršev

Točen naslov

Število otrok, ki jih želite dati na letovanje

Starost otrok

Ali obvlada slovenščino?

Posebne pripombe

Prijave pošljite v kuverti na naslov: Zveza slovenska mladine, Gasometergasse 10/I, 9020 Celovec

III. MEDNARODNI NOGOMETNI „TURNIR PRIJATELJSTVA" v Celovcu

z reprezentancami Koroške, Obale, Združenja slovenskih športnikov Italije in Mežiške doline

v nedeljo 26. junija 1977 ob 9. in 15.30 uri

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu vabi na

POLETNO VESELICO s plesom pod lipo

v nedeljo, dne 26. junija 1977 ob 17. uri pri Šašelnu v Slovenjem Plajberku.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Edinost" v Pliberku prireja za otroke od 9. do 14. leta

14-DNEVNO LETOVANJE NA MORJU

od 14. do 28. julija 1977 v Novi Baški na otoku Krku. Prispevek za letovanje znaša 700 šilingov.

Prijave na naslov: SPD „Edinost", Joško Hudl, 9150 Vidra vas 36

POZOR

Opozarjamo, da se v okviru razpisa Slovenske fizkulutrne zveze za šolanje inštruktorjev, ki bo v času od 13. do 17. julija 1977, kandidati lahko prijavijo samo še do 25. junija 1977.

Podrobnejše pogoje smo objavili že v prejšnjih številkah.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost" Šteben pri Globasnici vabi na slavnostno

PRAZNOVANJE 30-LETNICE OBSTOJA

v soboto 18. junija 1977 ob 20. uri pri Šoštarju v Globasnici.

Nastopili bodo: društveni moški zbor „Franc Leder Lesičjak", moški zbor DPD „Svoboda" Kidričevo, tamburaši DPD „Svoboda" Ptuj in mladinska folklorna skupina SKD Globasnica

O zgodovini društva bo govoril dr. Marko Dumpelnik.

Po kulturnem sporedu plesna zabava z ansamblom „Fantje iz Podjune"

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Edinost" v Pliberku in mešani pevski zbor „Podjuna" vabita na

POLETNO NOČ

v soboto 25. junija 1977, s pričetkom ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku. Igrajo „Fantje s Podjune"

Prisrčno vabljeni!

Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji

bo priredilo v soboto 18. junija od 14. do 19. ure v 1. nadstropju Delavske zbornice v Celovcu običajni vsakoletni

LITERARNI SEMINAR

za besedne ustvarjalce vsake starosti.

Dr. Matjaž Kmecl in dr. Jože Koruza bosta razlagala primere sodobne slovenske poezije in proze. Udeleženci lahko prinesejo s seboj tudi svoje tekste, osnutke in vprašanja za diskusijo.

Vozne stroške in večerjo bo poravnalo Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji.

V globoki žalosti sporočamo, da je bil poklican moj ljubljeni mož, naš predragi oče, sin in brat, gospod

Mirko Nachbar
p. d. Krop

po dolgi težki bolezni, v starosti 57-ih let, danes dne 14. junija v večno domovino.

Blagega pokojnika bomo spremili v petek, dne 17. junija ob 15. uri popoldne od hiše žalosti na pokopališče v Nonči vasi.

Vidra vas, dne 14. junija 1977

V globoki žalosti:

Marija, žena
Joško, Vladimir, Stanko, Marija, Valentin, otroci
Brigita, mati
Jurij, brat z družino
Marija, Matilda, sestri z družinama

v imenu vseh sorodnikov

„Veliki finale"
je izšel v drugi izdaji

Knjiga Francija Strleta „Veliki finale na Koroškem", ki opisuje dogodke ob koncu druge svetovne vojne na Koroškem, je izšla zdaj v drugi, dopolnjeni izdaji, ker je bila prva izdaja razprodana v nekaj mesecih. Zanimiva publikacija obsega 512 strani in vezana v platno stane 200 šilingov. Dobite jo v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu Pavličeva 5—7.

KDO POGREŠA!

Kdor od izletnikov na Češko in Poljsko pogreša dekorativni krožnik (motiv jelenja družina) in serijo razglednic grada Konopišče, se naj javi pri Zvezi koroških partizanov, Gasometergasse 10/I v Celovcu.

Lutkovna skupina SPD „Bisernica" v Celovcu vabi otroke na lutkovno predstavo

„HUDOBNI GRAŠČAK"

ki bo v soboto 18. junija 1977 ob 12. uri v šoli na Djekšah. Vstopnina 5 šilingov.

Lutkarji se veselijo na polno dvorano.

Slovensko prosvetno društvo „Zarja" v Železni Kapli vabi na

KONCERT TAMBURAŠEV

v nedeljo 19. junija 1977 ob 11. uri v farni dvorani v Železni Kapli.

Prisrčno vabljeni!

Študij na visokih, višjih in srednjih šolah v Sloveniji

Koroški Slovenci imamo možnost, da se poslužujemo univerz (Ljubljana, Maribor), različnih srednjih šol in strokovnih šol v Sloveniji. Vsak, ki se odloči za študij v Sloveniji ima možnost, da dobi ustrezno štipendijo. Štipendije je možno dobiti za študij na univerzah, srednjih šolah in strokovnih šolah.

Pogajanja med Avstrijo in Jugoslavijo za obojestransko priznavanje diplom so v teku in dobro napredujejo. Za celo vrsto študijskih smeri že obstoji dogovor o priznanju diplom.

Tudi avstrijski zakoni predpisujejo, da dobi študent, ki se odloči za študij na tisti univerzi, katera je najbližnja njegovemu stalnemu bivališču, podporo (to velja tudi za inozemstvo).

VAŽNI TERMINI: 8. julij — zadnji rok za predhodni vpis (na nekaterih fakultetah je vpis omejen);
30. junij — zadnji rok za sprejem v študentske domove.

Vse potrebne informacije vključno s študijskimi programi in ustreznimi formularji dobite v pisarni Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, v Gasometergasse 10/I pri tajniku ZSO, Feliksu Wieserju.

VOŽNJA S HLAPONOM

Avstrijsko-jugoslovansko društvo prireja v nedeljo 19. junija 1977 posebno vožnjo z vlakom na parni pogon v Škofjo Loko. Odhod iz Celovca ob 7. uri zjutraj, povratek ob 20.25 uri zvečer.

Med vožnjo bodo goste zabavale pevske in glasbene skupine. V Škofji Loki je na gradu kosilo in ljudska zabava s plesom.

Prijatelji romantičnih vlakov na parni pogon, prisrčno vabljeni!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Celovec/Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 32 5 50 - Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje.

Tečaj za potapljanje

Slovenska fizkulturna zveza razpisuje na povabilo Slovenske potapljaške zveze potapljaški tečaj, ki bo v času **od 9. do 17. julija 1977** v enem izmed slovenskih obalnih mest.

Pogoji in navodila:

1. Kandidati morajo biti stari najmanj 16 let in morajo predložiti zdravniško spričevalo, da so popolnoma zdravi.
2. Potrebna je naslednja lastna oprema: maska, dihalna cev, plavuti. Ostalo opremo dobijo tečajniki za čas tečaja na kraju samem.
3. Stroške prevoza na kraj tečaja in domov krije vsak kandidat sam, stroške prebivanja krije Slovenska potapljaška zveza in Društvo za raziskovanje morja Piran.
4. Število tečajnikov je omejeno na šest. Upošteval se bo vrstni red prihoda prijav.
5. Interesenti naj se javijo na naslov: Slovenska fizkulturna zveza, Celovec, Gasometergasse 10/I.
6. Prijavnina za tečaj znaša šil. 100.— in se prenakaže na tekoči račun štev. 2911 pri Posojilnici Celovec.
7. Rok prijave: do 25. junija 1977.